

STORTINGET

Innst. 161 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 3:1 (2022–2023)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Riksrevisjonen følger normalt opp forvaltningsrevisjoner tre år etter at de er behandlet i Stortinget. Dokument 3:1 (2022–2023) omhandler oppfølgingen av 14 forvaltningsrevisjoner.

Tre av de fjorten forvaltningsrevisjonene har vært fulgt opp tidligere. Disse tre – undersøkelsen av oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid, Dokument 3:9 (2015–2016), undersøkelsen om myndighetenes arbeid for å øke tallet på læreplasser, Dokument 3:12 (2015–2016) og undersøkelsen om myndighetenes arbeid mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser, Dokument 3:14 (2015–2016) – ble offentliggjort i 2016 og fulgt opp første gang i 2020.

Riksrevisjonen har besluttet å følge én sak videre, mens 13 saker ikke følges videre.

I en av oppfølgningene har Riksrevisjonen valgt å uttrykke kritikk. Det gjelder Riksrevisjonens undersøkelse av fregattvåpenets operative evne, Dokument 3:13 (2015–2016). Riksrevisjonen mener det er svært alvorlig at det fortsatt er vesentlige utfordringer ved fregattvåpenets operative evne. Riksrevisjonen peker her særlig på utfordringene med vedlikehold, reservedeler, ammunisjon og personell som i lang tid har vært kjent i både

Forsvaret og Forsvarsdepartementet. Bruk av kritikk innebærer at ansvarlig statsråd har blitt bedt om å redegjøre for hvordan departementet vil følge opp Riksrevisjonens kritikk, eventuelt om departementet er uenig med Riksrevisjonen. Statsrådets svar er vedlagt fremstillingen av denne saken.

Følgende undersøkelse følges videre:

- Dokument 3:5 (2018–2019) – Riksrevisjonens undersøkelse av tilgjengelighet og kvalitet i eldreomsorgen

Riksrevisjonen ser positivt på at det er gjennomført og planlagt tiltak for å forbedre tjenestene til eldre. Det gjenstår imidlertid en del før tjenestene er på et godt nok nivå. Departementets egne analyser viser at helse- og omsorgstjenestene er preget av knapphet på helse- og sosialfaglig personell, at det er mangel på kompetanse- og kunnskapsgrunnlag, at det er for lite brukermedvirkning, tverrfaglighet, samarbeid og samhandling, og at det er svakheter i ledelsen og i planleggingen og organiseringen av tjenestene.

Følgende 13 undersøkelser følges ikke videre:

- Dokument 3:9 (2015–2016) – Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid
- Dokument 3:12 (2015–2016) – Riksrevisjonens undersøkelse av styresmaktene sitt arbeid for å auke tallet på læreplasser
- Dokument 3:13 (2015–2016) – Riksrevisjonens undersøkelse av fregattvåpenets operative evne
- Dokument 3:14 (2015–2016) – Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser

- Dokument 3:8 (2017–2018) – Riksrevisjonens undersøkelse av Barne- ungdoms- og familieetatens bistandsplikt ved akutt plasseringer i barnevernet
- Dokument 3:9 (2017–2018) – Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes satsing på bioenergi for å redusere utslipp av klimagasser
- Dokument 3:10 (2017–2018) – Riksrevisjonens undersøkelse av Norges internasjonale klima- og skogsatsing
- Dokument 3:12 (2017–2018) – Riksrevisjonens undersøkelse av Skatteetatens kontroll med prising av transaksjoner i interessefellesskap over landegrensene
- Dokument 3:3 (2018–2019) – Riksrevisjonens undersøkelse av anskaffelsen og innfasingen av maritime helikoptre til Forsvaret (NH90)
- Dokument 3:4 (2018–2019) – Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å redusere planleggingstiden for store samferdselsprosjekter
- Dokument 3:6 (2018–2019) – Riksrevisjonens undersøkelse av Petroleumsstilsynets oppfølging av helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten
- Dokument 3:7 (2018–2019) – Riksrevisjonens undersøkelse av behandling av innsigelser i plansaker
- Dokument 3:9 (2018–2019) – Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å ivareta miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene

I Dokument 3:1 (2021–2022) ble det besluttet å følge fire saker videre. Tre av disse vil bli fulgt opp på nytt neste år. Riksrevisjonens undersøkelse av effekten store investeringer i jernbanen har på togtilbudet – Dokument 3:11 (2016–2017) – vil bli fulgt opp gjennom en ny undersøkelse som handler om årsaker til forsinkelser og innstillinger på jernbane.

1.2 Undersøkelse som følges videre

1.2.1 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV TILGJENGELIGHET OG KVALITET I ELDERE-OMSORGEN

1.2.1.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere om eldre får kommunale helse- og omsorgstjenester i samsvar med Stortingets vedtak- og forutsetninger om likeverdig tilgjengelighet og god kvalitet, og hvordan de statlige virkemidlene er innrettet for å understøtte kommunenes arbeid med å forbedre tjenestene. Undersøkelsen ble offentliggjort i Dokument 3:5 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av tilgjengelighet og kvalitet i eldreomsorgen.

Dokument 3:5 (2018–2019) ble oversendt Stortinget 21. november 2018, og kontroll- og konstitusjonskomiteen

ga sin innstilling 19. februar 2019, jf. Innst. 179 S (2018–2019), Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av tilgjengelighet og kvalitet i eldreomsorgen. Stortinget behandlet saken 7. mars 2019.

Omtrent 60 pst. av dem som blir tildelt helse- og omsorgstjenester i kommunene, er over 67 år. Tilgjengelighet og kvalitet i eldreomsorgen innebærer blant annet at riktige tjenester skal gis i tilstrekkelig omfang og til rett tid. Vedtak om tjenester skal være basert på en faglig vurdering av den enkeltes behov, og kommunene skal legge stor vekt på hva den eldre selv mener. Videre skal kommunene arbeide kontinuerlig og systematisk med å forbedre kvaliteten i eldreomsorgen og sørge for at tjenestene er trygge og sikre.

Undersøkelsen hadde følgende hovedfunn:

- Eldre blir tildelt helse- og omsorgstjenester uten at behovene og ønskene deres er godt nok utredet.
- Det mangler nødvendig kunnskap om kvaliteten i eldreomsorgen.
- Det er store utfordringer med pasientsikkerheten i eldreomsorgen.
- Mer kunnskap om forbedringsarbeid vil bidra til å styrke kvaliteten i eldreomsorgen.
- Staten har ikke god nok oversikt over kommunenes arbeid med å sikre riktig kapasitet i eldreomsorgen.

Riksrevisjonen anbefalte Helse- og omsorgsdepartementet å:

- sikre at statlige virkemidler bidrar til at kommunene utreder de eldres behov og ønsker bedre, før de tildeler helse- og omsorgstjenester
- sikre at de eldres klagerettigheter blir bedre ivarettatt, både i kommunene og gjennom statsforvalternes behandling
- bidra til mer presis kunnskap om kvaliteten i eldreomsorgen, blant annet ved å utvikle flere og bedre nasjonale kvalitetsindikatorer
- bidra til å spre anerkjent kunnskap i kommunene om hvordan arbeid med kvalitetsforbedringer bør ledes og gjennomføres
- sørge for å ha god informasjon om hvordan kommunene forbereder seg på konsekvensene av den forventede økningen i antallet eldre, og vurdere hvordan statlige virkemidler best kan brukes for å bistå kommunene i arbeidet
- vurdere hvordan departementets virkemidler kan hjelpe kommunene i deres arbeid med å redusere det høye sykefraværet og den omfattende bruken av deltid
- avklare, i samarbeid med KS, hva «heldøgns omsorg» for eldre innebærer, og hvordan begrepet skal brukes i planlegging og statistikk

I innstillingen viste kontroll- og konstitusjonskomiteen blant annet til at kommunene har stor frihet til å innrette tjenestetilbudet sitt ut fra lokale forhold og prioriteringer, forutsatt at de oppfyller Stortingets krav til tilgjengelighet og kvalitet. Videre viste komiteen til at norsk helsetjeneste er organisert etter LEON-prinsippet, som betyr at undersøkelse og behandling av pasienter skal skje på laveste effektive omsorgsnivå.

Komiteen understreket at når eldre søker om helse- og omsorgstjenester, må det i tillegg til faglige vurderinger og behov legges vekt på deres ønsker og meninger. Ifølge Riksrevisjonens undersøkelse er det mange kommuner som svikter på dette viktige punktet, noe komiteen viste til.

Videre viste komiteen til at mange kommuner fortsatt ikke prioriterer å ta i bruk ny velferdsteknologi. Komiteen mener at dette er nedslående fordi det er en kjensgjerning at utviklingen på dette området har gitt oss nye verktøy og virkemidler som bidrar til at eldre kan bo hjemme lenger. I tillegg uttrykte komiteen at velferdsteknologi bidrar til at den eldre og de pårørende kan oppleve økt grad av trygghet og en mer effektiv drift av hjemmetjenestene.

Komiteen mente det er bekymringsfullt at undersøkelsen avdekket store utfordringer med pasientsikkerheten i eldreomsorgen, og viste til underernæring, feil i bruk av legemidler og fallskader. Ellers forutsatte komiteen at statsråden og Helse- og omsorgsdepartementet følger opp Riksrevisjonens anbefalinger.

1.2.1.2 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba Helse- og omsorgsdepartementet om å redegjøre for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:5 (2018–2019), og for hvilke resultater som er oppnådd på området, jf. Riksrevisjonens brev av 31. mars 2022. Departementet svarte i et brev av 3. mai 2022.

Sikrer at statlige virkemidler bidrar til at kommunene utreder de eldres behov og ønsker bedre før de tildeler tjenester

Helse- og omsorgsdepartementet mener at det som et ledd i gjennomføringen av Meld. St. 15 (2017–2018) Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre (Leve hele livet-reformen) har vært et sentralt mål at eldre skal føle seg verdsatt og sett, og at de skal involveres i beslutninger som angår dem selv. Det nettbaserte verktøyet «Trygghetsstandard i sykehjem» ble lansert i 2021 og skal støtte sykehjemsledere i å organisere og systematisk følge opp arbeidet med kontinuerlig kvalitetsforbedring i sykehjemmet. Departementet uttrykker at personsentrert omsorg blir løftet frem gjennom «Trygghetsstan-

dard i sykehjem», og at ledelsen ved sykehjem får veiledning i hvordan man ivaretar brukerstemmen i utformingen av tjenestetilbudet.

Sikrer at de eldres klagerettigheter blir bedre ivaretatt, både i kommunene og gjennom statsforvaltnes behandling

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at statsforvalterne gjennomfører tilsyn på vegne av Statens helsetilsyn og behandler klagesaker etter pasient- og brukerrettighetsloven. Videre viser departementet til at Statens helsetilsyn utarbeider veiledere for statsforvalterne i hvordan de bør behandle klager. Formålet med veilederne er å sikre at statsforvalterne har en forsvarlig saksbehandling der de likebehandler og prioriterer rett. Statsforvalteren har også ansvar for opplæring i saksbehandling innenfor helse- og omsorgstjenester.

Bidrar til mer presis kunnskap om kvaliteten i eldreomsorgen, blant annet ved å utvikle flere og bedre nasjonale kvalitetsindikatorer

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at Helsedirektoratet har utredet mulighetene for å publisere kvalitetsindikatorer for sykehjem helt ned på sykehjemsnivå. Det er imidlertid besluttet å avvende publiseringen på sykehjemsnivå frem til de innrapporterte dataene fra kommunene til Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR) har blitt forbedret.

KPR gir informasjon og veiledning til kommunene om riktig registrering og innrapportering av data. Dette er en del av den ordinære driften av registeret og skjer både gjennom en rapporteringsveileder, webinarer og generell kommunikasjon med kommunene. Ifølge departementet er det et mål på sikt å publisere statistikk på sykehjemsnivå. Datakvaliteten i registeret vil bli bedre når kommunene får opplæring i hvordan de registrerer data riktig. KPR jobber også med å få på plass en påloggingsløsning for kommunene, slik at de kan se sine innrapporterte data helt ned på virksomhetsnivå. Departementet mener at dette vil gi en større mulighet for å kvalitetssikre registreringer og gi økt datakvalitet.

Departementet opplyser om at det er publisert to nye nasjonale kvalitetsindikatorer:

- I 2019 ble det publisert en ny nasjonal kvalitetsindikator som måler antibiotikabruken i sykehjem.
- I 2021 ble det publisert en ny nasjonal kvalitetsindikator som viser hvor stor andel av hjemmeboende tjenestemottakere med demens som bruker velferdsteknologi (GPS).

Videre viser departementet til at det pågår et arbeid med kvalitetsindikatorer:

- Det skal etableres en ny kvalitetsindikator om hel-tidsbruk i institusjons- og hjemmebaserte omsorgstjenester i kommunene.

- Det skulle gjøres revisjon og vedlikehold av eksisterende nasjonale kvalitetsindikatorer med hensyn til:
 - legemiddelgjennomgang og oppfølging fra lege og tannhelsepersonell,
 - oppfølging av ernæring,
 - ventetider på helse- og omsorgstjenester,
 - bistand til å delta på aktiviteter m.m.

Ovennevnte indikatorer ble publisert på nytt i juni 2022.

- De nasjonale kvalitetsindikatorene som måler oppfølgingen av ernæring i institusjoner og hos hjemmeboende, skal revideres.
- Det skal defineres tre–fire kvalitetsindikatorer innenfor forskrivning av legemidler til eldre. Målet er å publisere kvalitetsindikatorene høsten 2022, men dataleveransen vil bli påvirket av at Reseptregisteret legges om til et nytt legemiddelregister, og når det nye registeret kan levere data.
- Det skal utredes en mulig indikator for legetilbudet for personer i omsorgsbolig.
- Det skal lages en ny nasjonal kvalitetsindikator for koordinator og individuell plan til hjemmeboende personer med demens. Dette er en oppfølging av tiltak 12 i oppdraget Demensplan 2025 fra Helse- og omsorgsdepartementet.

Sørger for å ha god informasjon om hvordan kommunene forbereder seg på konsekvensene av den forventede økningen i antallet eldre, og vurderer hvordan statlige virkemidler best kan brukes for å bistå kommunene i arbeidet

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger er fulgt opp gjennom arbeidet med Leve hele livet-reformen. Ifølge departementet har kommunene siden 2019 jobbet systematisk med å etablere et godt fundament for endrings- og kvalitetsarbeid, blant annet gjennom et helhetlig analyse- og planarbeid. Et viktig virkemiddel i Leve hele livet-reformen har vært et nasjonalt og regionalt støtteapparat som har støttet kommunene i gjennomføringen av reformen siden 2019. Departementet viser til at det gjennom reformen har blitt iverksatt flere tiltak for å spre anerkjent kunnskap i kommunene om hvordan arbeidet med kvalitetsforbedringer bør ledes og gjennomføres.

Verktøyet «Trygghetsstandard i sykehjem» skal gjøre det enkelt for ledere å finne frem til informasjon og verktøy de opplever som nyttig i det systematiske arbeidet med kvalitet og sikkerhet. Målet med lederverktøyet er å øke bevisstheten om pasienters verdighet og behov for omsorg og trygghet og å redusere uønsket variasjon. Verktøyet bygger på forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten.

Helse- og omsorgsdepartementet uttaler at statsforvalterne og Utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjenester (USHT) har en viktig rolle, blant annet i å spre kunnskap i kommunene om arbeid med kvalitetsforbedringer. Videre iverksetter og følger de opp nasjonale virkemidler og anbefalinger og jobber systematisk med å gjøre forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten kjent. USHT har i 2022 fått midler til å implementere «Trygghetsstandard i sykehjem» i hele landet. I tillegg gjennomfører sentrene seminarer, nettverksarbeid med mer.

I tillegg er det etablert flere utviklingsarbeider på ulike fagområder, blant annet innenfor pasientsikkerhet og ernæring. For eksempel er nasjonale retningslinjer for å forebygge og behandle underernæring revidert. Den reviderte retningslinjen stiller tydelige krav til virksomhetenes organisering av ernæringsarbeidet for å følge opp pasienter og brukere på best mulig måte. Statsforvalterne og USHT følger også opp ulike statlige tilskuddsordninger som har som formål å øke kvaliteten i tjenestene. Et eksempel er tilskuddet til modellutvikling i klinisk ernæringsfysiologi som ressurs for omsorgstjenesten. Formålet er å kvalitetssikre ernæringsarbeidet i kommunene.

Videre viser departementet til at Kompetanseløft 2025 overtok etter Kompetanseløft 2020. Handlingsplanen er rettet mot kompetanseheving, rekruttering og fagutvikling i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Helsedirektoratet har en følge-med-oppgave og leverer årlig status for og analyser av personell- og kompetansesituasjonen i tjenestene. I analysene har de pekt på hovedutfordringer særlig knyttet til omsorgstjenester med høyt sykefravær, stort gjennomtrekk i stillinger, et relativt lavt formelt utdanningsnivå blant ansatte og en stor andel deltidsansatte i tjenestene. Departementet peker på at dette også skaper store utfordringer for ledelse med særlig stort lederspenn (antall ansatte per leder) i omsorgstjenesten.

Bidrar til å spre anerkjent kunnskap i kommunene om hvordan arbeid med kvalitetsforbedringer bør ledes og gjennomføres

Helse- og omsorgsdepartementet viser i sitt svarbrev til «Trygghetsstandard i sykehjem» og tilskuddet til modellutvikling i klinisk ernæringsfysiologi. Ifølge departementet vil kliniske ernæringsfysiologer ha en viktig funksjon med hensyn til å implementere og kvalitetssikre ernæringsarbeidet i kommunen.

Helsedirektoratet har rapportert om status for Nasjonal handlingsplan for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring (2019–2023). Statusrapporten inneholder blant annet informasjon fra statsforvalterne og USHT om hva de gjør for å spre anerkjent kunnskap i kommunene om hvordan arbeid med kvalitetsforbedringer bør ledes og gjennomføres. Det inkluderer å gjøre forskrift

om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten bedre kjent.

I den reviderte nasjonale retningslinjen for forebygging og behandling av underernæring anbefales det et verktøy for å vurdere risikoen for underernæring. Departementet mener at verktøyet er enklere og raskere, og at det kan benyttes i hele helse- og omsorgstjenesten. Retningslinjen stiller også tydeligere krav til virksomhetens organisering av ernæringsarbeidet.

Departementets vurdering av virkemidler som kan hjelpe kommunene i deres arbeid med å redusere det høye sykefraværet og den omfattende bruken av deltid

Departementet viser til at det er en forutsetning å styrke heltidskulturen og redusere sykefraværet for å få en god kvalitet på tjenestene, økt pasientsikkerhet og bedre kontinuitet i oppfølgingen av pasienter og brukere i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Videre viser departementet til at spørsmål knyttet til lønns- og arbeidsvilkår først og fremst er en sak for partene i arbeidslivet og derfor ligger innenfor arbeids- og inkluderingsministerens sektoransvar.

Avklarer hva begrepet «heldøgns omsorg» for eldre innebærer, og hvordan begrepet skal brukes i planlegging og statistikk

Helse- og omsorgsdepartementet viser til et notat fra 2017 om bruken av begrepet «heldøgns helse- og omsorgstjenester». Departementet uttaler at notatet må ses i sammenheng med rapporten «Rom for omsorg» fordi begge dokumentene er en del av regjeringens plansamarbeid med KS.

Departementet viser til at begrepsbruken også har vært tema på KOSTRA-møtene i Statistisk sentralbyrå. Det har vært drøftet hvordan informasjon om heldøgns helse- og omsorgstjenester skal registreres og rapporteres i IPLOS-meldinger til KPR. Det har blitt implementert en enkel løsning i elektronisk pasientjournal. Når registeret har mottatt data og datakvaliteten er vurdert, blir det foreslått noen analysetemaer som det skal jobbes videre med. Ifølge departementet vil Helsedirektoratet utvikle analyser og innhente systematisk informasjon om overgangene innenfor de kommunale omsorgstjenestene.

1.2.1.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen registrerer at Helse- og omsorgsdepartementet viser til at kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger er fulgt opp gjennom arbeidet med Leve hele livet-reformen. Etter Riksrevisjonens vurdering er det positivt at det er gjennomført og planlagt tiltak for å forbedre tjenestene til eldre, og at arbeidet med reformen pågår og jevnlig evalueres.

Riksrevisjonen påpeker likevel at departementet ikke har besvart hvordan de sørger for å ha god informasjon om hvordan kommunene forbereder seg på konsekvensene av den forventede økningen i antallet eldre. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå var 12,4 pst. av Norges befolkning over 70 år i 2020, mens andelen vil stige til 22,4 pst. i 2060. Det er helt avgjørende at kommunene forbereder seg til denne store økningen. De må først og fremst sørge for å ha nok kapasitet, for eksempel gjennom å sikre seg personell og frigjøre ressurser ved å ta i bruk velferdsteknologi der det ligger til rette for det.

Riksrevisjonen merker seg at Helsedirektoratet jobber videre med å utvikle måter å måle kvalitet i tjenestene på, og at noen støtteverktøy for analyse og planlegging i kommunene er kommet på plass.

Helsedirektoratets analyser peker på utfordringer særlig knyttet til omsorgstjenestene. I Kompetanseløft 2025 tas det utgangspunkt i tilsvarende utfordringer. Her vises det til at helse- og omsorgstjenestene er preget av knapphet på helse- og sosialfaglig personell, at det er mangel på kompetanse- og kunnskapsgrunnlag, at det er for lite brukermedvirkning, tverrfaglighet, samarbeid og samhandling, og at det er svakheter i ledelsen og i planleggingen og organiseringen av tjenestene. Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at tiltakene i Kompetanseløft 2025 blir realisert for å øke rekrutteringen og kompetansen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten ytterligere.

Riksrevisjonen følger saken videre.

1.3 Undersøkelser som ikke følges videre

1.3.1 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV OPPFØLGING AV UNGDOM UTENFOR OPPLÆRING OG ARBEID

1.3.1.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere om ungdom som har avbrutt videregående opplæring, får god oppfølging fra oppfølgingstjenesten og NAV-kontorene med sikte på at de skal få videre opplæring eller arbeid. Undersøkelsen hadde hovedvekt på årene 2011–2015.

Dokument 3:9 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid ble sendt til Stortinget 17. mars 2016. Komiteen ga sin innstilling 8. november 2016, jf. Innst. 48 S (2016–2017). Saken ble behandlet i Stortinget 9. desember 2016.

Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i Dokument 3:1 (2020–2021) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget, som ble overlevert Stortinget den 15. desember 2020. Komiteen ga sin innstilling 4. mai 2021, jf. Innst. 387 S

(2020–2021). Komiteen registrerte at det til tross for målrettet arbeid overfor dem som ikke starter på eller avbryter videregående opplæring, bare var 36 pst. av disse som begynte i opplæring, jobb eller tiltak etter å ha vært i kontakt med oppfølgingstjenestene i fylkene. Komiteen støttet Riksrevisjonens synspunkt om at det er nødvendig at departementene fortsatt legger til rette for at det blir utviklet gode tilbud tilpasset ungdommenes behov, og at de bidrar til at ungdom utenfor opplæring og arbeid får god oppfølging. Videre støttet komiteen Riksrevisjonens synspunkt om at det fortsatt er et behov for å styrke samarbeidet mellom ulike sektorer og tjenester. Komiteen delte også Riksrevisjonens vurdering av at saken bør følges videre.

1.3.1.2 Departementenes oppfølging

Riksrevisjonen ba i et brev av 28. mars 2022 Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet om å redegjøre for endringer og tiltak som er satt i verk for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:9 (2015–2016) og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og for hvilke resultater som er oppnådd på området siden forrige rapportering. Kunnskapsdepartementet svarte Riksrevisjonen i et brev av 16. mai 2022, og Arbeids- og inkluderingsdepartementet svarte i et brev av 13. mai 2022.

1.3.1.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen konstaterer at det er arbeidet for å styrke tilbudet til ungdom utenfor opplæring og arbeid både på Kunnskapsdepartementets og Arbeids- og inkluderingsdepartementets side. Videre merker Riksrevisjonen seg at både Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet setter i verk og prøver ut ordninger og modeller som vil kunne hjelpe ungdom som står utenfor skole og arbeid. Kunnskapsdepartementet nevner blant annet utprøving av tilbud som kombinerer opplæring og arbeidstrening, og at fullføringsreformen har tiltak for å forebygge at ungdom avbryter videregående opplæring. Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser blant annet til innføring av en digital aktivitetsplan, tverrfaglige ungdomsteam, rettigheter til rask hjelp for ungdom og bruk av opplæring som tiltak.

Riksrevisjonen merker seg også at flere fullfører videregående skole, og at det dermed er færre i målgruppen for oppfølging nå enn det var i undersøkelsesperioden 2011–2015. Det er en positiv og viktig utvikling. Riksrevisjonen viser samtidig til at det fortsatt er mange ungdommer som ikke er kommet i aktivitet. Ungdommene som er utenfor opplæring og arbeid, vil ofte ha sammensatte utfordringer, og Riksrevisjonen mener det er viktig at hjelpen er tilpasset ungdommenes situasjon.

Riksrevisjonen ser også at det er gjort et viktig arbeid for å styrke samarbeidet om tilbudet til ungdom som står utenfor opplæring og arbeid, eller som står i fare for å havne utenfor. Riksrevisjonen mener det er avgjørende at Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet fortsetter å rette oppmerksomhet mot dette arbeidet og følge det opp.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.2 RIKSREVISJONENS UNDERSØKING AV STYRESMAKTENE SITT ARBEID FOR Å AUKE TALET PÅ LÆREPLASSAR

1.3.2.1 Opprinnelig undersøkelse og oppfølgingsundersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere hvorfor mange søkere fra yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående skole ikke får tilbud om læreplass.

Dokument 3:12 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av styresmaktene sitt arbeid for å auke talet på læreplassar ble sendt til Stortinget 10. mai 2016. Komiteen ga sin innstilling 15. november 2016, jf. Innst. 44 S (2016–2017). Stortinget behandlet saken 9. desember 2016.

Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i Dokument 3:1 (2020–2021) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget, som ble overlevert Stortinget den 15. desember 2020. Komiteen ga sin innstilling 4. mai 2021, jf. Innst. 387 S (2020–2021). Stortinget behandlet saken den 18. mai 2021.

I Stortingets behandling av saken registrerte komiteen i Innst. 387 S (2020–2021) at det hadde vært en positiv utvikling med hensyn til antallet lærekontrakter og lærebedrifter, og at andelen elever som får læreplass, hadde økt. Det var likevel en betydelig andel elever som fortsatt ikke fikk læreplass. Samtidig var det mer enn en fjerdedel av de godkjente lærebedriftene som ikke hadde hatt lærlinger det siste året. Komiteen merket seg Riksrevisjonens konstatering av at det fortsatt ville være behov for at Kunnskapsdepartementet har et tett samarbeid med fylkeskommunene, partene i arbeidslivet og skoleeierne. Videre merket komiteen seg Riksrevisjonens vurdering av at det er viktig at Kommunal- og moderniseringsdepartementet fortsetter arbeidet med å informere og veilede statlige virksomheter om lærlingordningen. Komiteen delte Riksrevisjonens vurdering av at saken bør følges opp videre.

1.3.2.2 Departementenes oppfølging

Riksrevisjonen ba i et brev av 24. mars 2022 Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet om å redegjøre for endringer og tiltak som er satt i verk for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger i

Dokument 3:12 (2015–2016) og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og for hvilke resultater som er oppnådd på området siden forrige rapportering. Kunnskapsdepartementet svarte Riksrevisjonen i et brev av 20. april 2022, og Kommunal- og distriktsdepartementet svarte i et brev av 28. april 2022.

1.3.3 RIKSREVISJONENS VURDERING

Riksrevisjonen merker seg at den positive utviklingen fra før pandemien ser ut til å fortsette, både når det gjelder antallet lærekontrakter og lærebedrifter, og når det gjelder andelen elever som får læreplass. Riksrevisjonen legger til grunn at sentrale virkemidler, slik som den nye samfunnskontrakt for flere læreplasser, lærlingklausulen og fellesføringen om lærlinger i statlige virksomheter, vil bidra til at den positive utviklingen fortsetter.

Riksrevisjonen har imidlertid merket seg at mange godkjente lærebedrifter er uten lærlinger, samtidig som det er en betydelig andel elever som ikke får læreplass. Det vil med andre ord fortsatt være behov for å prioritere det viktige arbeidet med å koble aktuelle lærlinger og lærebedrifter.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.4 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV FREGATTVÅPENETS OPERATIVE EVNE

1.3.4.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å kartlegge om Forsvaret har etablert et fregattvåpen som forutsatt av Stortinget, og belyse årsaker til eventuelle svakheter eller mangler og mulige konsekvenser av dette for operativ evne.

Dokument 3:13 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av fregattvåpenets operative evne (KONFI-DENSIELT) ble oversendt Stortinget 14. juni 2016. Etter anmodning fra Stortingets presidentskap om avgradering av undersøkelsen ble det utarbeidet et ugradert sammendrag av dokumentet som ble oversendt Stortinget den 7. februar 2017. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling den 16. mai 2017, jf. Innst. 290 S (2016–2017). Saken ble behandlet av Stortinget 22. mai 2017.

Norge mottok i perioden 2006–2011 fem fregatter, som skulle spille en nøkkelrolle for å kunne løse Forsvarets oppgaver i fred, krise og krig. Fregattene skulle kunne avskrekke og bekjempe undervannsbåter og ha en viss evne til forsvar mot andre fartøyer og fly. Fregattvåpenet skulle, med integrert helikopterkapasitet, være ryggraden i Sjøforsvaret. Da Riksrevisjonens undersøkelse ble avsluttet i 2015, hadde Forsvaret brukt mer enn 19 mrd. kroner på fregattene. I årene etter er det brukt betydelige beløp til drift, vedlikehold og anskaffelser til fartøyene.

Riksrevisjonens undersøkelse viste at

- Sjøforsvaret har et fregattvåpen med lavere operativ evne enn forutsatt av Stortinget
- reservedelsforvaltningen svekker fregattenes operative evne
- etterslep i vedlikeholdet av fregattene svekker operativ evne
- det er svakheter ved overordnet resultatinformasjon til departementet

Riksrevisjonen anbefalte at Forsvarsdepartementet

- forbedrer balansen mellom oppdrag og tilgjengelige ressurser i fregattvåpenet, både når det gjelder materiell, bemanning og kompetanse
- iverksetter tiltak for tilgang til reservedeler og utrustning som er nødvendig for å opprettholde den operative evnen som Stortinget har forutsatt
- iverksetter tiltak for at felles støttefunksjoner er tilstrekkelig bemannet med rett kompetanse, slik at disse ikke blir flaskehalser for Fregattvåpenet og andre deler av Forsvaret
- initierer et arbeid for å sikre en mer enhetlig begrepsbruk og forbedret resultatrapportering om operativ evne i Forsvarsdepartementet og Forsvaret

Ved behandlingen av Dokument 3:13 (2015–2016), jf. Innst. 290 S (2016–2017), viste kontroll- og konstitusjonskomiteen til Riksrevisjonens anbefalinger. Innstillingen og merknadene fra komiteen tok utgangspunkt i det ugraderte sammendraget av undersøkelsen, komiteens befaring på Haakonvern 10. november 2016 og den åpne høringen 24. februar 2017.

Komiteen viste til at Riksrevisjonen konkluderte med at fregattene hadde en lavere operativ evne enn det Stortinget har forutsatt. Riksrevisjonen påpekte i undersøkelsen at reservedelsforvaltningen og etterslepet i vedlikeholdet av fregattene var medvirkende årsaker til at den operative evnen var svekket. Komiteen viste videre til at den da nylig vedtatte langtidsplanen, Kampkraft og bærekraft Langtidsplan for forsvarssektoren, jf. Prop. 151 S (2015–2016) og Innst. 62 S (2016–2017), la opp til en betydelig styrking av den operative evnen til Forsvaret og innebar økt tilgjengelighet og utholdenhet, med prioritering av reservedeler, vedlikehold og beredskapsbeholdninger.

Reservedelsforvaltningen

I innstillingen viste komiteen til at de svakheter og mangler som Riksrevisjonen har påpekt, har vært kjent både i Sjøforsvaret og i den øverste ledelsen i Forsvaret samt departementet. Komiteen viste her til tidligere forsvarssjef general Sundes forklaring og daværende forsvarssjef admiral Bruun-Hansens forklaringer under høringen. Komiteen viste til at mangel på reservedeler og lang gjenanskaffelsestid har medført utstrakt «kanniba-

lisering», dvs. plukking av deler fra et fartøy til bruk på et annet fartøy i påvente av nye deler.

Komiteen merket seg at det var iverksatt en rekke prosjekter som skal sikre tilstrekkelig tilgang på reservedeler og ammunisjon. Komiteen viste i denne sammenheng til det statsråden sa under høringen om at det var satt av 420 mill. kroner for å bedre reservedelssituasjonen og anskaffe beredskapsbeholdninger for alle fartøyer i marinen, hvorav det aller meste, ca. 350 mill. kroner, skulle gå til fregattene.

Vedlikeholdsetterslep

Komiteen viste til at etterslepet på vedlikehold av fregattene har vært med på å svekke den operative evnen for fregattvåpenet og i neste omgang har innebåret økte kostnader til klargjøring. Videre viste komiteen til at Sjøforsvaret de siste årene har fått økte bevilgninger til vedlikehold slik at vedlikeholdsetterslepet er redusert. For 2016-budsjettet ble det bevilget 301,5 mill. kroner til økt vedlikehold til Sjøforsvaret som en del av tiltakspakken for Sør- og Vestlandet. Komiteen viste også til Prop. 1 S (2013–2014) og Innst. 7 S (2013–2014), Prop. 113 S (2014–2015) og Innst. S nr. 337 (2014–2015), hvor Stortinget vedtok å oppgradere våpensystemene, fremdrift og styresystemene og elektriske systemer ombord på fregattene.

Komiteen viste til at dersom langtidsplanen følges, vil vedlikeholdsetterslepet være hentet inn i 2020. Komiteen fant dette tilfredsstillende.

Bemannings- og kompetansesituasjonen

Komiteen viste til at det i perioder har vært mangel på personell med kritisk kompetanse som krigføringsoffiserer og teknisk personell. Dette har ført til at nøkkelpersoner ikke har stått lenge nok i stillingen til å opparbeide seg tilstrekkelig erfaring og bred nok kompetanse til å fylle en flerfunksjonell rolle. Komiteen la til grunn, i likhet med statsråden, at tiltak som allerede er gjennomført, vil bidra til å løse de bemanningsmessige utfordringene som har vært. Etter komiteens syn burde dette området være gjenstand for kontinuerlig oppmerksomhet.

Våpensystemer og kommunikasjon

I innstillingen viste komiteen til at hovedvåpensystemene om bord på fregattene er nye sjømålsmissiler, luftvernmissiler og lettvektstorpedoer som skal benyttes både av fregattene og helikoptrene. Komiteen ble under befaringen på Haakonssvern gjort kjent med problemer knyttet til noen typer av ammunisjon til OTO Melara-kanonen og at det var satt i gang et arbeid for å løse problemene. I innstillingen viste komiteen til at siden befaringen i november 2016 har fremdriften i dette arbeidet, etter opplysninger fra Forsvarsdepartementet, fortsatt i henhold til oppsatt plan. I sin innstilling la ko-

miteen til grunn at problemene knyttet til ammunisjon blir løst snarest mulig ved det pågående arbeidet.

Rapportering til departementet

Komiteen la til grunn at både Forsvarsdepartementet og Stortinget har fått og vil få korrekt informasjon om den operative evnen til Forsvaret generelt og fregattene spesielt, som et av hovedvåpnene til Forsvaret.

Helikopterkapasitet

Komiteen merket seg at fraværet av helikopterkapasitet om bord i betydelig grad hadde svekket fregattenes operative evne til å oppdage og bekjempe ubåter, og fant det lite tilfredsstillende at det hersket usikkerhet om og når en slik viktig kapasitet for fregattenes operative evne kunne leveres.

Komiteen merket seg at admiral Bruun-Hansen (i høringen) uttalte at han «ikke ser lys i tunnelen» i helikopterleveransen. Komiteen tok dette som et sterkt signal på at det er høyst usikkert når, eller om Forsvaret i det hele tatt, får den helikopterkapasiteten for fregattene som Stortinget har forutsatt.

På komiteens tilråding vedtok Stortinget å be regjeringen foreta en ny gjennomgang av kontrakten om anskaffelsen av helikopter NH90 til fregattene og meddele Stortinget resultatet, herunder forventet fremdrift i helikopterleveransen, jf. vedtak 677 (2016–2017).

Riksrevisjonens undersøkelse av anskaffelsen og innfasingen av maritime helikoptre til Forsvaret (NH90), Dokument 3:3 (2018–2019), ble oversendt Stortinget 25. oktober 2018. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 10. april 2019, jf. Innst. 237 S (2018–2019). Saken ble behandlet av Stortinget 7. mai 2019. Riksrevisjonen har fulgt opp denne revisjonen som egen sak i Dokument 3:1 (2022–2023).

Fregatten KNM Helge Ingstad forliste 8. november 2018. Tap av fartøyet innebærer at antall fregatter Sjøforsvaret drifter, er redusert fra fem til fire.

1.3.4.2 Forsvarsdepartementets oppfølging

Som en del av oppfølgingen av undersøkelsen har Riksrevisjonen innhentet informasjon fra Forsvaret om status for fregattvåpenet på områder hvor undersøkelsen både pekte på utfordringer og kom med anbefalinger, jf. brev til Forsvaret av 4. april 2022 og Forsvarets svarbrev av 29. april 2022.

Forsvarsmateriell ble etablert etter at undersøkelsen ble gjennomført. I den grad det har vært behov for informasjon fra Forsvarsmateriell for å besvare spørsmålene, har Forsvaret innhentet dette i sitt svar til Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen ba videre i brev av 13. mai 2022 Forsvarsdepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak som var iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn, anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens

merknader, samt en vurdering av hvilke resultater som var oppnådd på området. I brevet til Forsvarsdepartementet viste Riksrevisjonen også til informasjon motatt i brev fra Forsvaret 29. april 2022 og ba om Forsvarsdepartementets kommentarer til denne.

Forsvarsdepartementet svarte i et brev av 16. juni 2022. Riksrevisjonen ba i brev av 27. juni 2022 om noen ytterligere kommentarer fra departementet. Forsvarsdepartementet svarte i brev datert 20. juli 2022. Korrespondansen med Forsvarsdepartementet var gradert. Det har i etterkant av denne korrespondansen derfor vært dialog med Forsvarsdepartementet om denne ugraderte framstillingen.

I sitt svar viser Forsvarsdepartementet til de to langtidsproposisjonene som er behandlet og iverksatt siden Riksrevisjonens undersøkelse: Kampkraft og Bærekraft (Prop. 151 S (2015–2016), jf. Innst. 62 S (2016–2017)) og Evne til forsvar – vilje til beredskap (Prop. 14 S (2020–2021), jf. Innst. 87 S (2020–2021)). Departementet opplyser at langtidsplanproposisjonene angir utviklingsretning for forsvarssektoren, og at det siden 2017 har vært lagt vekt på vedlikehold, reservedeler og beredskap, noe som har vært sentralt for fregattvåpenets operative evne. Denne satsingen har ifølge departementet også blitt synliggjort gjennom de årlige budsjettproposisjonene.

Teknisk tilstand på materiellet

Forsvarsdepartementet opplyser at tilgjengeligheten på Sjøforsvarets fartøyer har økt grunnet bedre teknisk status på fartøyene og styrket reservedelsbeholdning. Departementet viser til at dette er et resultat av en ettårig bevilgningsøkning i 2016 til ekstraordinært vedlikehold av Sjøforsvarets fartøyer, samt en betydelig satsing på vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger i langtidsplanen for perioden 2017–2020, som er videreført i nåværende langtidsplan.

Departementet opplyser at den overordnede tekniske tilstanden til fregattene er redusert, sammenliknet med hva den var da fartøyene var nye, og at det fortsatt er utfordringer med å anskaffe reservedeler til flere sentrale systemer. Departementet viser videre til at sikker drift av fartøyene ivaretas gjennom sikkerhetskritiske oppdateringer, blant annet basert på anbefalinger etter tapet av KNM Helge Ingstad. Undersøkelsene etter forliset avdekket kritiske feil og mangler, og det ble gjort utbedringer på de øvrige fartøyene. Departementet opplyser at ytterligere utbedringer vil bli gjort under tungt vedlikehold og midtlivsoppdateringer. Videre viser departementet til at reservedelsprosjektet til Sjøforsvaret på 420 mill. kroner, hvorav 350 mill. kroner er øremerket til fregattvåpenet, er i gjennomføringsfasen, og at det planlegges med flere leveranser også i inneværende år.

Departementet viser til at fregattene er teknisk kompliserte systemer, og at forvaltningen av dem er et

krevende samspill mellom mange bidragsytere på ulike steder i forsvarssektoren.

Departementet viser til at eierskapsforvaltningen av fregatt gjøres i henhold til styringssystemet i Forsvarsmateriell. I etterkant av havariet av KNM Helge Ingstad har det blitt økt fokus på materiellforvaltningen, og Forsvarsmateriell Maritime Kapasiteter har iverksatt «Prosjekt eierskapsforvaltning» for å forbedre eierskapsforvaltningen av maritimt materiell. Et av tiltakene i prosjektet er å etablere en materielldriftsplan. Dette er påbegynt for fregatt, men har ikke blitt sluttført på grunn av arbeid med høyere prioriterte oppgaver. Forventet ferdigstilling er tidligst i løpet av 2023.

Ammunisjon

Departementet viser til at både investeringer i ny ammunisjon og vedlikehold av eksisterende ammunisjon bidrar til at ammunisjonsstatusen styrkes. Videre opplyser departementet at det er lang ledetid for ammunisjon, og at det tas aktive grep for å redusere denne.

Personell og kompetanse

Ifølge departementet er bemanningen på fregattene tilfredsstillende sett opp mot kravene som ble stilt, men gitt dagens operasjonsmønster har Sjøforsvaret en bemanningssituasjon som er marginal for å dekke behov knyttet til daglig drift. Vakanser og manglende kompetanse i sentrale stillinger, kombinert med krav om kontinuerlige og økende operative leveranser, medfører høy belastning på personellet.

Departementet viser til at det gjennom budsjettprosessen er stilt økonomi og hjemler til rådighet for oppbygging av en femte fregattbesetning. Dette skal ifølge departementet øke dybden i personellstrukturen. Disse midlene er ikke trukket tilbake etter havariet av Helge Ingstad, noe som resulterer i at en av fregattene nå har dobbel besetning.

Videre opplyser departementet at tapet av KNM Helge Ingstad, og de påfølgende undersøkelseskommisjonene, avdekket et behov for å følge opp opplæringsprogrammene bedre. Dette er nedfelt som sikkerhetstilrådinger i kommisjonsrapportene. Departementet opplyser også at det har fått redegjørelse for lukkingen av disse tilrådingene i tertialrapportene fra Forsvaret, og fått tilbakemelding på at strukturen i opplæringsprogrammer er bedret.

Departementet viser til at Forsvaret har rapportert og listet flere tiltak som er ment å bøte på utfordringene knyttet til beholdeproblematikk i Sjøforsvaret, men at det ikke er foreslått tiltak som går på underproduksjon av kompetanse som beskrives som en av kjerneutfordringene. Forsvaret peker på at kompetanseproduksjonen i Sjøforsvaret utfordres av årsverksrammer. Departementet påpeker at det ligger innenfor Forsvarssjefens handlingsrom å opprette eller omdisponere årsverk ved

behov. Departementet opplyser at de i den kommende dialogen med Forsvaret vil etterspørre målrettede tiltak for å øke kompetanseproduksjonen i Sjøforsvaret, samt presisere at Forsvaret har myndighet og ansvar for å ta hånd om utfordringer knyttet til årsverksbehov.

Reservedelssituasjonen

Forsvarsdepartementet opplyser at det er oppnådd en forbedret lagersituasjon for reservedeler. Dette er gjort gjennom de tidligere nevnte investeringsprosjektene og at det ble reddet deler fra Helge Ingstad. Samtidig understreker departementet at det også gikk deler tapt med havariet av Helge Ingstad som skulle understøtte hele flåten. Departementet viser til at det ble bevilget ekstra ressurser for å redusere konsekvensene av tapet.

Departementet viser til at det fortsatt er utfordringer med å anskaffe reservedeler til flere sentrale systemer. Når det er tomt for reservedeler på lager, så demonteres og flyttes deler mellom fartøyene for å opprettholde operativ status.

Departementet opplyser at systemoppdateringer og økt innkjøp av reservedeler har forbedret lagersituasjonen for reservedeler siden Riksrevisjonens undersøkelse.

Vedlikeholdsetterslep

Forsvarsdepartementet opplyser at det har vært en betydelig satsing på vedlikehold fra 2016. Vedlikeholdsetterslepet er ifølge departementet fortsatt betydelig, men søkes redusert gjennom økt vedlikehold. Departementet opplyser videre at fartøyenes tekniske alder medfører et økt utbedrings- og vedlikeholdsbehov.

Vedlikeholdet gjennomføres ifølge departementet på kortsiktige kommersielle vedlikeholdskontrakter som gir leverandørene liten mulighet til å opparbeide seg nødvendig kompetanse om fartøyene. Departementet viser videre til at FMA har utlyst kontrakt med strategisk partner for hovedvedlikehold og oppgraderingstiltak. Dette anses ifølge departementet som et viktig tiltak for å sikre nødvendig kompetanse og effektivitet fra leverandør.

Forsvarsmateriell har ifølge departementet gjennomført tiltak, og det pågår nå en vurdering av ytterligere tiltak for å unngå flaskehalser i forbindelse med fregattrelaterte oppgaver. Videre opplyser departementet at det i Forsvarets logistikkorganisasjon er etablert en egen avdeling for strategiske anskaffelser som har til hensikt å profesjonalisere og sentralisere anskaffelser i Forsvaret. Det er også etablert formaliserte møter mellom Forsvarsmateriell og Sjøforsvaret, og dette har ifølge departementet bidratt til å sikre et felles situasjonsbilde og felles forståelse for hva som må til for å sikre måloppnåelse. Departementet opplyser at dette er et

pågående arbeid for å forbedre prosessene, og at departementet vurderer tiltakene som gode.

Departementet opplyser at det er planlagt med omfattende oppgraderinger fra 2024 (levetidsforlengelse) for å ivareta sikkerheten og oppdatere fregattene i Nansen-klassen. Fram til 2024 vil det pågå oppgraderinger av fregattenes luftvernssystemer.

Ifølge departementet er mulige alternativer for levetidsforlengelse av fregattene, med ulike ambisjonsnivå, under utredning i forsvarssektoren. Videre viser departementet til at endelig valg av ambisjonsnivå vil påvirke omfang og gjennomføringstid for tekniske tiltak og dermed operativ tilgjengelighet i den resterende levetiden. Departementet opplyser at for å unngå operativ nedetid i overgangen mellom eksisterende og nye systemer må levetidsforlengelse av fregattene sees i sammenheng med anskaffelse av fremtidig overflatestruktur, standard fartøy for Sjøforsvaret og maritim helikopterkapasitet.

Departementet opplyser at det på kort sikt er lite sannsynlig at nye kapasiteter kan anskaffes tidsnok til å unngå reduksjon i tilgjengeligheten som det operative behovet tilsier. Uten nyanskaffelser vurderes Forsvarets handlingsrom hovedsakelig til å være bedre utnyttelse av allerede eksisterende struktur. Ifølge departementet er det i denne sammenheng flere alternative tiltak som er under utredning.

Overordnet resultatinformasjon til departementet

Departementet bemerker at den operative kapasiteten til fregattene blir redusert som følge av terminering av NH90-kontrakten. Det er videre kjente utfordringer med lange ledetider på anskaffelser, reservedeler, ammunisjon og ukurans grunnet aldrende materiell. Dette vil ifølge departementet utfordre den operative tilgjengeligheten.

Forsvarsdepartementet viser til at departementets etatsstyring er basert på risiko og vesentlighet. Departementet opplyser at det i langtidssperioden 2017–2020 la vekt på å gi etatene økt handlefrihet i oppgaveløsningen, og at det med økt handlefrihet følger økt ansvar for å nå angitte mål- og resultatkrav. Statusrapporteringen på strategiske mål beskriver ifølge departementet en overordnet og helhetlig vurdering av måloppnåelse basert på både styringsparametere, tiltak, risiko samt andre kjente forhold av betydning.

Departementet viser til at Forsvarssjefen skal løse avvik innenfor sine fullmakter, men samtidig har et ansvar for å rapportere uten opphold til Forsvarsdepartementet om avvik/forhold som vurderes som vesentlige og som er av en karakter som gjør at dette ikke kan vente til en fastsatt rapport. Spesielle utfordringer skal løftes ved behov. Departementet opplyser at det ikke har motatt særskilt rapportering for fregattene etter Riksrevisjonens undersøkelse, med unntak av særskilte forhold

knyttet til tapet av Helge Ingstad. Gjennom tertialrapporteringen fra Forsvaret og FMA mener departementet at de samlet sett får tilstrekkelig oversikt over status. Departementet vurderer at det er utfordringer som adresseres, men at kravene i stort oppfylles.

1.3.4.3 Riksrevisjonens vurdering

Teknisk tilstand på materiellet

Riksrevisjonen merker seg at Forsvarsdepartementet opplyser at tilgjengeligheten på Sjøforsvarets fartøyer har økt, grunnet bedre teknisk status på fartøyene og styrket reservedelsbeholdning.

Riksrevisjonen merker seg samtidig at departementet opplyser at den overordnede tekniske tilstanden til fregattene er redusert, sammenliknet med hva den var da fartøyene var nye. Riksrevisjonen merker seg at det fortsatt er utfordringer med å anskaffe reservedeler til flere sentrale systemer.

Riksrevisjonen merker seg at sikker drift av fartøyene ivaretas gjennom sikkerhetskritiske oppdateringer, blant annet basert på anbefalinger etter tapet av KNM Helge Ingstad. Riksrevisjonen merker seg at ytterligere utbedringer vil bli gjort under tungt vedlikehold og midtlivsoppdateringer.

Riksrevisjonen registrerer at eierskapsforvaltningen av fregatt gjøres i henhold til styringssystemet i Forsvarsmateriell, og at det i etterkant av havariet av KNM Helge Ingstad har blitt økt fokus på materiellforvaltningen. Riksrevisjonen ser positivt på at det er påbegynt et arbeid med materielldriftsplan for fregatt, men konstaterer at forventet ferdigstilling tidligst er i løpet av 2023.

Reservedelssituasjonen

Riksrevisjonen viser til at komiteen i sin behandling merket seg at det var iverksatt en rekke prosjekter som skulle sikre tilstrekkelig tilgang på reservedeler og ammunisjon. Komiteen viste i denne sammenheng til det statsråden sa under høringen om at det var satt av 420 mill. kroner for å bedre reservedelssituasjonen og anskaffe beredskapsbeholdninger for alle fartøyer i marinen, hvorav det aller meste, ca. 350 mill. kroner, skulle gå til fregattene. Riksrevisjonen konstaterer at bruk av disse midlene fortsatt er i gjennomføringsfasen, og at det planlegges med flere leveranser også i inneværende år.

Riksrevisjonen merker seg at Forsvarsdepartementet opplyser at det er oppnådd en forbedret lagersituasjon for reservedeler som har bidratt til å styrke den operative tilgangen på fartøyene.

Riksrevisjonen konstaterer at det ble reddet deler fra Helge Ingstad, men at det også gikk deler tapt i havariet, som skulle understøtte hele flåten.

Riksrevisjonen konstaterer at ukurans som innebærer at reservedeler er gått ut av produksjon og ikke kan reanskaffes, har som konsekvens at fartøy fortsatt må låne reservedeler fra andre fartøy.

Personell og kompetanse

Komiteen viste i sin innstilling til at det er kritisk mangel på personell. Komiteen la imidlertid til grunn at tiltak som allerede er gjennomført, ville bidra til å løse de bemanningsmessige utfordringene.

Riksrevisjonen merker seg at departementet viser til at bemanningen på fregattene er tilfredsstillende sett opp mot kravene som ble stilt, men gitt dagens operasjonsmønster har Sjøforsvaret en bemanningssituasjon som er marginal for å dekke behov knyttet til daglig drift. Vakanser og manglende kompetanse i sentrale stillinger, kombinert med krav om kontinuerlige og økende operative leveranser, medfører høy belastning på personellet.

Riksrevisjonen registrerer at det gjennom budsjettprosessen er stilt økonomi og hjemler til rådighet for oppbygging av en femte fregattbesetning. Etter havariet av Helge Ingstad har dermed en av fregattene dobbel besetning.

Riksrevisjonen merker seg at departementet opplyser at tapet av KNM Helge Ingstad, og de påfølgende undersøkelseskommisjonene, avdekket et behov for å følge opp opplæringsprogrammene bedre. Riksrevisjonen ser positivt på at departementet nå har fått tilbakemelding fra Forsvaret om at strukturen i opplæringsprogrammer er bedret.

Riksrevisjonen merker seg at departementet viser til at Forsvaret har rapportert og listet flere tiltak som er ment å bote på utfordringene knyttet til beholdeproblematikk i Sjøforsvaret, men at det ikke er foreslått tiltak som går på underproduksjon av kompetanse som beskrives som en av kjerneutfordringene. Videre registrerer Riksrevisjonen at departementet vil etterspørre målrettede tiltak for å møte disse utfordringene i den kommende dialogen. Dette vurderer Riksrevisjonen som positivt, men vil samtidig påpeke at disse vesentlige kompetanseutfordringene, som også komiteen pekte på i sin behandling, har vedvart over tid og av den grunn tidligere burde ha vært tatt opp i dialogen med Forsvaret. Riksrevisjonen viser her også til komiteens syn om at dette området burde være gjenstand for kontinuerlig oppmerksomhet.

Vedlikeholdsetterslep

Komiteen viste i sin behandling til at dersom langtidsplanen ble fulgt, ville vedlikeholdsetterslepet være hentet inn i 2020. Riksrevisjonen konstaterer at vedlikeholdsetterslepet fortsatt er betydelig, og at fartøyenes tekniske alder medfører økte utbedrings- og vedlikeholdsbehov. Riksrevisjonen merker seg at kortsiktige vedlikeholdskontrakter medfører at de kommersielle leverandørene har liten mulighet til å opparbeide seg nødvendig kompetanse på fartøyene.

Riksrevisjonen merker seg at FMA har utlyst kontrakt med strategisk partner for hovedvedlikehold og

oppgraderingstiltak for å sikre nødvendig kompetanse og effektivitet fra leverandør.

Ammunisjon

Komiteen merket seg i sin behandling at det var iverksatt en rekke prosjekter som skulle sikre tilstrekkelig tilgang på ammunisjon. Riksrevisjonen har merket seg at ledetiden for ammunisjon er lang, men at tilgangen er økende sett opp mot operative behov.

Overordnet resultatinformasjon og styring

Forsvarsdepartementet opplyser at det gjennom tertialrapporteringen fra Forsvaret og Forsvarsmateriell får en samlet sett tilstrekkelig oversikt over status for fregattvåpenet. Riksrevisjonens rapport fra 2016 avdekket vesentlige utfordringer som departementet erkjenner at fortsatt foreligger i 2022. Riksrevisjonen konstaterer at departementet ikke har mottatt rapporter om vesentlige avvik.

Riksrevisjonen vurderer det som positivt at Forsvarsdepartementet fra 2021 har implementert endringer i styringen av forsvarssektoren og arbeider med å videreutvikle denne.

I etterkant av Riksrevisjonens rapport har departementet iverksatt flere tiltak i form av prosjekter som skulle løse utfordringene med fregattene. Riksrevisjonen merker seg at departementet viser til at det fortsatt foreligger vesentlige utfordringer i fregattvåpenet, både når det gjelder kompetanse og bemanning, vedlikeholdsetterslep og tilgang på reservedeler og ammunisjon. Riksrevisjonen merker seg også at beslutningen om terminering av NH90-kontrakten har operative konsekvenser.

Riksrevisjonen konstaterer at Forsvaret har et fregattvåpen som ikke er i samsvar med Stortingets opprinnelige forutsetninger, og at det på grunn av fartøyenes alder og de mange utfordringene som fortsatt ikke er løst, er mye som tyder på at forutsetningene ikke vil bli innfridd i fartøyenes levetid.

Riksrevisjonen har merket seg Forsvarsdepartementets opplysning om at det på kort sikt er lite sannsynlig at nye kapasiteter kan anskaffes tidnok til å unngå reduksjon i tilgjengeligheten som det operative behovet tilsier.

Forsvarsdepartementet opplyser at etatsstyringen er basert på risiko og vesentlighet. Riksrevisjonen merker seg at departementet har lagt vekt på å gi etatene økt handlefrihet i oppgaveløsningen, og at det med økt handlefrihet følger økt ansvar for å nå angitte mål- og resultatkrav. Riksrevisjonen vil samtidig peke på departementets overordnede ansvar for at fartøyene har den kapasitet som er forutsatt av Stortinget. Fregattvåpenet er presentert som ryggraden i Sjøforsvaret og et av hovedvåpnene i Forsvaret. Det har vært benyttet betydelige beløp til anskaffelse og drift av fregattene over en lang

tidsperiode. Utfordringene som ble påvist i Riksrevisjonens undersøkelse, og de utfordringer knyttet til både materiell og personell som fortsatt foreligger, tilsier at oppfølgingen fra departementet ikke har vært god nok.

Riksrevisjonen mener det er svært alvorlig at det fortsatt er vesentlige utfordringer ved fregattvåpenets operative evne. Riksrevisjonen vil her særlig peke på utfordringene med vedlikehold, reservedeler, ammunisjon og personell som i lang tid har vært kjent i både Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

Riksrevisjonen finner det ikke hensiktsmessig ut fra alder på fartøyene med ytterligere oppfølging av undersøkelsen om fregattenes operative evne. Riksrevisjonen vil likevel understreke betydningen av å iverksette og følge opp nødvendige tiltak og merker seg at det er planlagt med omfattende oppgraderinger fra 2024 for å styrke den operative evnen på dagens fregatter.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.5 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV MYNDIGHETENES ARBEID MOT SOSIAL DUMPING VED OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

1.3.5.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere i hvilken grad offentlig sektor i sine anskaffelser ivaretar Stortingets mål om et arbeidsliv uten sosial dumping.

Dokument 3:14 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser ble sendt til Stortinget 21. juni 2016. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 29. november 2016 (jf. Innst. 104 S (2016–2017)), og saken ble behandlet i Stortinget 13. mars 2017 (jf. referat fra møte i Stortinget, sak nr. 3).

Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i Dokument 3:1 (2020–2021) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget, som ble overlevert Stortinget den 15. desember 2020. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 4. mai 2021, jf. Innst. 387 S (2020–2021). Stortinget behandlet saken den 18. mai 2021.

I oppfølgingen i 2020 merket Riksrevisjonen seg at det var iverksatt en rekke tiltak for å styrke arbeidet mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser, jf. Innst. 104 S (2016–2017). Arbeids- og sosialdepartementet mente at tiltakene hadde gjort at det offentlige fulgte regelverket på anskaffelsesområdet i større grad. Riksrevisjonens vurdering var imidlertid at det var for tidlig å vurdere effekten av flere av de sentrale tiltakene som Arbeids- og sosialdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet, i samarbeid med flere, de siste årene hadde satt i verk for å styrke arbeidet mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser.

Videre viste Riksrevisjonen til at det fortsatt var mangler i hvordan offentlige virksomheter etterlevde kravene for å forhindre sosial dumping ved egne anskaffelser. Riksrevisjonen merket seg blant annet Arbeids- og sosialdepartementets syn om at offentlige virksomheter i for liten grad gjennomførte nødvendig kontroll av om kravene til lønns- og arbeidsvilkår ble overholdt. Det var særlig kommunal sektor som hadde utfordringer med dette, og som fortsatt hadde en høy andel kontrollerte enheter med feil og mangler. Riksrevisjonen viste også til at sosial dumping og useriøsitet i arbeidslivet fortsatt var en stor utfordring i det norske arbeidslivet, og at offentlig sektor har et særlig ansvar for å motvirke dette.

Riksrevisjonen besluttet derfor å følge saken videre. Kontroll- og konstitusjonskomiteen støttet Riksrevisjonens vurderinger om at det var for tidlig å vurdere effekten av flere av tiltakene, og var enig i at saken burde følges videre, jf. Innst. 387 S (2020–2021).

1.3.5.2 Departementenes oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 16. mars 2022 Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak og virkemidler som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader til Dokument 3:14 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser og Dokument 3:1 (2020–2021) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget.

Handlingsplan og tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet viser i sine svarbrev av 23. juni 2022 og 27. juni 2022 til regjeringen Solbergs strategi for 2015 mot arbeidslivskriminalitet, som ble revidert i 2017, 2019 og 2021. Departementene viser videre til at regjeringen Støre skal legge fram en handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet høsten 2022, og at Nærings- og fiskeridepartementet har startet opp arbeidet med Norgesmodellen for offentlige innkjøp, jf. Hurdalsplattformen og lansering av arbeidet med modellen 13. januar 2022. Nærings- og fiskeridepartementet har hovedansvaret for arbeidet og samarbeider med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet om modellen.

Det vises til at Norgesmodellen for offentlige innkjøp vil etablere nasjonale seriøsitetskrav for alle offentlige anskaffelser. Målet med modellen er å utvikle lett tilgjengelige krav som effektivt bekjemper sosial dumping og arbeidslivskriminalitet og styrker et seriøst arbeidsliv. Modellen vil ta i bruk et bredt spekter av virke-

midler, som regelverksendringer, mer veiledning og utvikling av digitale hjelpemidler.

Nærings- og fiskeridepartementet viser til at modellen i første omgang og i hovedsak vil være rettet mot offentlige anskaffelser innenfor bygge- og anleggsnæringen og renholdsbransjen, med ambisjoner for å utvikle den gradvis til andre næringer og bransjer.

Fellesføringene om å motvirke arbeidslivskriminalitet i offentlige innkjøp

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til fellesføringene om å motvirke arbeidslivskriminalitet i offentlige innkjøp som ble gitt i tildelingsbrevene til samtlige statlige virksomheter i 2018 og 2019. Videre peker departementet på Deloittes undersøkelse, som viser at det er store variasjoner mellom virksomhetene i hvordan fellesføringene ble ivarettatt og rapportert på. 72 pst. av virksomhetene rapporterte på fellesføringen i virksomhetens årsrapport for 2018, mens andelen virksomheter som rapporterte på fellesføringen, økte til 86 pst. i 2019.

Deloitte har også undersøkt i hvilken grad virksomhetene opplever at fellesføringen førte til at de ble mer oppmerksomme på spørsmål om seriøsitet i anskaffelser og oppfølging av leverandører. Ca. 36 pst. har svart at fellesføringen i stor grad eller i nokså stor grad har ført til mer oppmerksomhet. Ifølge departementet indikerer funnene i evalueringen at mange av virksomhetene ikke fulgte opp fellesføringen i samsvar med intensjonen. Dette kan ha sammenheng med at det er store forskjeller i virksomhetenes omfang av innkjøp og risikoeksponering for arbeidslivskriminalitet, og at føringen har framstått som mindre relevant for enkelte virksomheter. Samtidig fant undersøkelsen at blant virksomhetene som jobbet aktivt med fellesføringen, bidro føringen til å styrke arbeidet med seriøsitet i anskaffelsesprosessene.

eBevis

I Arbeids- og sosialdepartementets tilbakemelding til Riksrevisjonen i 2020 ble det vist til at utviklingen av eBevis var et viktig tiltak for å gjøre det lettere for offentlige innkjøpere å velge seriøse virksomheter. eBevis ble lansert i april 2019 og har etter departementets vurdering gjort det enklere å kontrollere leverandører, samtidig som det reduserer byrden for næringslivet, som ikke behøver å samle inn omfattende informasjon for å delta i offentlige anbud. I 2021 ble tjenesten utvidet med flere opplysninger. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vet foreløpig ikke mye om effekten av dette tiltaket, men ifølge Direktoratet for forvaltning og økonomistyrings (DFØ) anskaffelsesundersøkelse er det i hovedsak de største virksomhetene, basert på innkjøpsvolum, som benytter seg av eBevis.

Tilda

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til Felles tverretattlig rammeverk for tilgjengeliggjøring av serisitetstinformasjon (Tilda), som ble etablert i 2021. Formålet med tjenesten er å gjøre tilsynsarbeidet mer effektivt og målrettet med gevinster for både tilsynsmyndigheter og private virksomheter. Brønnøysundregistrene har forvaltningsansvaret for tjenesten. Effekten av etableringen av Tilda er foreløpig ikke vurdert.

Godkjenningsordninger

Arbeids- og inkluderingsdepartementet trekker fram godkjenningsordningen for renhold, som har som formål å bedre lønns- og arbeidsvilkårene for de ansatte i renholdsvirksomheter. En undersøkelse gjennomført av Fafo i 2021 viser at en tredjedel av innkjøperne i offentlig og privat sektor ikke er kjent med godkjenningsordningen. Blant de innkjøperne som kjenner ordningen, oppgir et flertall av virksomhetene at de mener ordningen gjør det enklere å finne seriøse leverandører. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil derfor vurdere tiltak for å sikre tilstrekkelig informasjon om etablerte godkjenningsordninger.

I 2022 ble det også innført en godkjenningsordning for bilpleie, dekklagring og dekkskift. Godkjenningsordningen er i stor grad basert på den eksisterende godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter og innebærer at virksomhetene må dokumentere overfor Arbeidstilsynet at de har oppfylt enkelte plikter etter blant annet arbeidsmiljøregelverket. Virksomhetene må også sørge for at de ansatte har HMS-kort.

Tilsyn

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til at samarbeidet mellom Arbeidstilsynet, arbeids- og velferdsetaten, politiet og skatteetaten for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet er styrket gjennom etableringen av syv a-krimsentre. Et åttende senter er nå under etablering i Alta. Det er også etablert samarbeid mellom etatene og andre myndigheter andre steder i landet uten at etatene er fast samlokalisert. Etatssamarbeidet mot a-krim evalueres av KPMG, og evalueringen er forventet ferdigstilt høsten 2022.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet framhever at det i perioden fra høsten 2020 og gjennom 2021 ble gjennomført 111 tilsyn med offentlige oppdragsgiveres etterlevelse av anskaffelsesregelverket. Arbeidstilsynet har gitt en eller flere reaksjoner i 69 pst. av tilsynene med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Tilsynene er gjennomført av et nasjonalt team, med Arbeidstilsynet i spissen, som ble opprettet våren 2020. Arbeidstilsynet mener opprettelsen av det nasjonale teamet har sikret god kompetanse og bidratt til enhetlig gjennomføring og oppfølging av tilsynene.

Veiledning og kompetansehevingstiltak

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet trekker begge fram DFØs informasjons- og kompetansehevingstiltak, herunder kurs om etterlevelse av forskriften om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Kurset avholdes i samarbeid med Arbeidstilsynet, skatteetaten og a-krimsentrene og har blitt gjennomført i Oslo, Trondheim, Bergen, Bodø og Tromsø.

Det vises også til at DFØ har holdt foredrag om forskriften på sertifiseringskurs for kommunale innkjøpere og på arrangementer i regi av Norsk kommunalteknisk forening. DFØ har i tillegg arrangert e-læringskurs sammen med Arbeidstilsynet, knyttet til offentlige oppdragsgiveres ansvar for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i kontrakter. Tall fra juni 2022 viser at over 250 personer har gjennomført e-læringen. Det kommer om kort tid en oppdatert versjon av e-læringskurset.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet nevner også et webinar som ble gjennomført våren 2020 i regi av DFØ og skatteetaten, med tittelen Hvordan unngå arbeidslivskriminalitet i offentlige kontrakter? Målgruppen for webinarer var ansatte i offentlig sektor, spesielt statlige og fylkeskommunale virksomheter som jobber med anskaffelser og oppfølging av leverandører.

Nærings- og fiskeridepartementet viser til at DFØ også har utviklet en sertifiseringsordning for bærekraft som tar for seg temaene klima og miljø, arbeidslivskriminalitet, sosialt ansvar og andre samfunnshensyn. Ordningen ble lansert i slutten av 2021, og målet er å gjøre det lettere for offentlige oppdragsgivere å stille krav om og følge opp bærekraft i offentlige anskaffelser.

Nærings- og fiskeridepartementet trekker fram DFØs prosjekt om kontraktsoppfølging, som omfatter arbeidet med informasjons- og kompetansehevingstiltak. I dette prosjektet har DFØ fulgt ulike pilotvirksomheter for å vise hvordan de kan profesjonalisere kontraktsoppfølgingen for å realisere gevinster og samfunns-effekter. DFØ har opprettet et samarbeid med Høyskolen i Kristiania, som har gjennomført en kvalitativ studie av de fire pilotene. Pilotprosjektet skal avsluttes høsten 2022, og kunnskapen fra prosjektet vil bli anvendt til å videreutvikle og spisse DFØs veiledningstilbud.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til DFØs veileder om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, som departementet følger opp bruken av. Videre viser departementet til at undersøkelsen om hvordan offentlige innkjøp bidrar til å fremme seriositet, finner at de som benytter veilederen, synes den er nyttig og hensiktsmessig. 85 pst. av virksomhetene oppgir å ha kjennskap til DFØs veileder om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Blant disse oppgir omtrent halvparten at de benytter veilederen. Undersøkelsen viser at det er et potensial for å gjøre veilederen kjent blant enda flere offentlige innkjøpere. I oppdrags-

brevet for 2022 ble DFØ gitt i oppdrag å gi veiledning og verktøy for å støtte offentlige virksomheters anskaffelsesvirksomhet. Videre skulle DFØ prioritere arbeidet mot arbeidslivskriminalitet, blant annet gjennom å veilede offentlige oppdragsgivere om hvordan kontraktskrav for å bekjempe arbeidslivskriminalitet kan ivaretas og følges opp.

Utover dette trekker Arbeids- og inkluderingsdepartementet fram at Arbeidstilsynet gjennomførte flere veiledningsmøter med statlige byggherrer i 2020. Arbeidstilsynet erfarer at veiledningsmøter er en hensiktsmessig og god innfallsvinkel overfor større statlige aktører.

I NTEAS-rapporten (Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter) Leverandører til det offentlige fra 2020 vises det til at anskaffelsesregelverket har regler om avvisning av virksomheter i en anbudsprosess. Det er flere ulike forhold som kan gi grunnlag for avvisning, jf. forskrift om offentlige anskaffelser § 24-8 mfl. Reaksjoner gitt av kontrollatene kan gi grunnlag for avvisning av leverandører, men disse er ikke i tilstrekkelig grad tilgjengelig for oppdragsgivere. Oppdragsgivere har dermed en utfordring med å vurdere eventuell avvisning. Arbeidstilsynet vurderer derfor at forebyggende tiltak som informasjons- og veiledningsaktivitet og tilgjengeliggjøring av reaksjoner vil kunne ha større effekt enn tilsyn framover.

Kommunale initiativer for å motvirke arbeidslivskriminalitet

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til en rekke iverksatte initiativer knyttet til seriøsitet i offentlige anskaffelser utenfor departementets direkte arbeid. Blant eksemplene er ulike kommuner og fylkeskommuners seriøsitetsmodeller, SMSØs (samarbeid mot svart økonomi) 10 strategiske grep for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet i kommuner og fylkeskommuner, og de omforente seriøsitetsbestemmelsene for bygg- og anleggskontrakter.

Ifølge departementet erfarer Arbeidstilsynet at selv om en del kommuner ikke gjennomfører nødvendige kontroller i henhold til regelverket, så er kommunene opptatt av å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Flere kommuner har vedtatt egne seriøsitetsbestemmelser og forbeholdt seg retten til å innhente egenrapporteringskjemater og utvidede skatteattester. Kommunene har også gjennomført stedlige kontroller, selv om arbeidskontrakter, timelister og lønns slipper ikke nødvendigvis har blitt hentet inn. I tillegg har kommunene lagt et godt arbeid i utvelgelsen av leverandører. Arbeidstilsynet erfarer også at kommunesammenheng har vært utfordrende for noen kommuner, og at dette kan ha påvirket arbeidet med anskaffelser og oppfølgingen av disse.

Status og utvikling på området

Departementene viser til Deloitte's undersøkelse, som finner at leverandørmarkedet til offentlig sektor i utsatte bransjer oppleves å være betydelig mer seriøst enn for en del år tilbake. Samtidig indikerer undersøkelsen et behov for å styrke den generelle kompetansen på seriøsitetskrav i offentlige virksomheter. Det er også observert risiko for at seriøsitetskravene ikke er godt nok tilpasset bransjen anskaffelsen gjøres i, og risiko for at kravene mangler muligheter for tilpasning i den enkelte kontrakt.

Det varierer hvor langt de offentlige virksomhetene har kommet i å systematisere arbeidet med seriøsitet i anskaffelser, og graden av modenhet i arbeidet varierer. Kontraktsoppfølgingen er den delen av anskaffelsen som prioriteres lavest. Oppdragsgivere stiller krav, men fører lite kontroll med etterlevelsen av lønns- og arbeidsvilkår.

Nærings- og fiskeridepartementet legger til at flere av de nevnte tiltakene for å øke seriøsiteten i offentlige anskaffelser er gjennomført relativt nylig, og at det derfor er vanskelig å si noe konkret om effekten. Departementet viser til DFØs anskaffelsesundersøkelse for 2021, hvor det framgår at 31 pst. av respondentene ofte eller alltid kontrollerer lønns- og arbeidsvilkår der det er relevant. 24 pst. av respondentene utfører aldri eller sjelden slik kontroll. 36 pst. av respondentene svarer at de av og til utfører kontroll med lønns- og arbeidsvilkår. Departementet hevder på bakgrunn av dette at det er rom for forbedring.

1.3.5.3 Riksrevisjonens vurdering

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet viser til flere iverksatte tiltak for å motvirke sosial dumping i arbeidslivet. Blant disse er Norgesmodellen for offentlige innkjøp, seriøsitetsmodeller og -bestemmelser, felles tverretatlig rammeverk for å tilgjengeliggjøre seriøsitetsinformasjon (Tilda) og DFØs veileder om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Det skal også utarbeides en handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Det er videre lansert et eBevis som har ført til at leverandører har blitt kontrollert i større grad. Videre er det opprettet et nasjonalt team for tilsyn. DFØ har lansert en sertifiseringsordning for bærekraft og et prosjekt om kontraktsoppfølging. Det er også etablert en godkjenningsordning for renhold og en for bilpleie, dekklagring og dekkskift.

Riksrevisjonen viser til Dokument 1 (2022–2023) Riksrevisjonens årlige rapport om revisjon – fra statsbudsjett til statsregnskap 2021, og saken om statlige virksomheters etterlevelse av krav om å kontrollere lønns- og arbeidsvilkår ved kjøp av tjenester. Revisjonen viser at de statlige virksomhetene fremdeles ikke følger regelverket som forutsatt.

Dokument 3:14 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser ble fulgt opp første gang i Dokument 3:1 (2020–2021). Oppfølgingen av denne undersøkelsen avsluttes.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.6 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV BARNE-, UNGDOMS- OG FAMILIEETATENS BISTANDSPLIKT VED AKUTTPLASSERINGER I BARNEVERNET

1.3.6.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere i hvilken grad Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) overholdt bistandsplikten overfor kommunene i akuttsaker i samsvar med barnas beste og Stortingets vedtak og forutsetninger.

Dokument 3:8 (2017–2018) Riksrevisjonens undersøkelse av Barne-, ungdoms- og familieetats bistandsplikt ved akuttplasseringer i barnevernet ble oversendt Stortinget 20. mars 2018. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 20. november 2018, jf. Innst. 60 S (2018–2019). Saken ble behandlet av Stortinget 4. desember 2018.

Undersøkelsen hadde følgende hovedfunn:

- Det var ulik tolkning av regelverket om Bufetats bistand til den kommunale barnevernstjenesten.
- Den kommunale barnevernstjenesten fikk ikke alltid det avgjørende ordet i valg av tiltak til barn som ble akutt plassert, slik loven forutsetter.
- Bufetat kunne ikke tilby alle barn et tilpasset akutttilbud.
- Akutttilbudet varierte etter hvilken region barnet tilhørte.

Undersøkelsen viste at bistandsplikten ble tolket forskjellig innad i de enkelte regionene i Bufetat, mellom Bufetats regioner og mellom den kommunale barnevernstjenesten og Bufetat. Den ulike tolkningen ga aktørene forskjellige forventninger til hva bistandsplikten innebar, og når den var overholdt av Bufetat. Videre viste undersøkelsen at akutttilbudet var dimensjonert på en måte som ikke alltid imøtekom vurderingene av barnets beste. I tillegg var det regionale variasjoner på akutfeltet som ikke kunne forklares ut fra naturlige forhold i de ulike regionene.

Riksrevisjonen anbefalte Barne- og likestillingsdepartementet:

- å legge til rette for at alle barn som akutt plasseres, får et tilbud av Bufetat i samsvar med lovens overordnede prinsipp om at barnets beste skal tillegges avgjørende vekt
- å sørge for at barn får et likeverdig akutttilbud uavhengig av bosted

- å klargjøre overfor Bufetat hva bistandsplikten i akuttplasseringer innebærer, og når bistandsplikten anses å være overholdt. Departementet må sørge for at Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir) følger opp dette overfor aktørene i barnevernet.

Ved behandlingen av Dokument 3:8 (2017–2018), jf. Innst. 60 S (2018–2019), viste kontroll- og konstitusjonskomiteen til Riksrevisjonens funn og anbefalinger.

Videre viste komiteen til at akuttplasseringer utfordrer samordningen mellom de impliserte aktørene på en særskilt måte, noe som igjen synliggjør behovet for gode og avklarte rutiner og roller i arbeidet. Undersøkelsen viste at det på akutfeltet var regionale variasjoner som ikke kan forklares ut fra naturlige forhold i de ulike regionene.

Komiteen merket seg at det synes å være store forskjeller i forståelsen og håndteringen av bistandsplikten Bufetat har overfor kommunenes barnevernstjeneste i akuttplasseringer. Videre merket komiteen seg at det synes å være mange saker hvor barn ikke får et tilbud i tråd med det kommunen har definert som barnets behov. Komiteen mente at dette er alvorlig, og at en i utgangspunktet vanskelig situasjon for de impliserte barna kan bli enda verre som følge av at de ikke får det tilbudet de har behov for.

Videre mente komiteen at utfordringene rundt forståelsen og oppfølgingen av bistandsplikten også er med på å skape unødvendige diskusjoner omkring tilbudet det enkelte barn får, og om det aktuelle tilbudet er det riktige for barnet. Komiteen så tydelig den utfordringen som ligger i behovet for et mangfoldig tilbud, og at kapasitet i tilbudet er en utfordring, slik tilbudet er organisert i dag. Komiteen understreket betydningen av å vurdere muligheter i barnets slekt og nettverk der det er til barnets beste.

Komiteen uttrykte bekymring knyttet til håndteringen av bistandsplikten og var overrasket og bekymret over at den manglende felles forståelsen har fått råde over så lang tid. En felles forståelse av en så sentral bestemmelse i regelverket for akuttplasseringer vil være grunnleggende nødvendig for et godt resultat. Komiteen understreket at det er urovekkende at det ikke er enighet om når bistandsplikten er oppfylt. Komiteen ville også påpeke Barne- og likestillingsdepartementets ansvar for å følge opp gjeldende lover og forskrifter og gripe fatt i mangler og utfordringer de blir kjent med gjennom sine tildelingsbrev og styringsdialogen. Komiteen merket seg imidlertid at departementet har tatt et slikt initiativ overfor Bufdir for å oppklare rolleforståelsen og ansvar når det gjelder bistandsplikten. Komiteen mente for øvrig at ansvaret for slike oppklaringer ikke utelukkende kan legges til departementet og Bufdir, og ville påpeke at alle parter har et ansvar for å ta initiativ

til avklaringer og en oppklarende dialog. Videre merket komiteen seg at kommunene ikke har tatt et samlet initiativ gjennom KS, men at den enkelte kommune og det enkelte barnevernssamarbeid har tatt opp utfordringene med sin regionale motpart. Komiteen mente at en slik håndtering ikke vil kunne bidra til en felles forståelse på tvers av statlige regionale inndelinger til det beste for barnet.

Komiteen merket seg at kapasiteten i tilbudet ofte er en stor utfordring, spesielt med tanke på den fysiske avstanden mellom tilbudt plass og kommunen som har ansvaret for å følge opp både barnet og familien. Det synes derfor nødvendig å etablere en buffer i de forskjellige regionene for å sikre at akutt plasseringer kan skje etter behovene barnevernet i hjemkommunen definerer som det beste for det enkelte barn.

1.3.6.2 Barne- og familiedepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i et brev av 3. mars 2022 Barne- og familiedepartementet om å redegjøre for endringer og tiltak som er iverksatt når det gjelder undersøkelsens funn, anbefalinger og komiteens merknader, samt hvilke resultater som er oppnådd på området.

Barne- og familiedepartementet svarte Riksrevisjonen i et brev av 28. april 2022.

1.3.6.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen registrerer at Barne- og familiedepartementet har iverksatt flere tiltak de siste årene for å bidra til at Bufetat overholder bistandsplikten sin overfor kommunene i akuttsaker i samsvar med barnas beste. Departementet har blant annet klargjort innholdet i bistandsplikten overfor Bufdir, Bufetat og kommunene. Videre har departementet rettet oppmerksomhet mot at akutt plassering skal være til barnets beste. Departementet har også bedret dimensjoneringen av akutt tilbudet i Bufetats regioner.

Riksrevisjonen merker seg at Bufdir har fulgt opp klargjøringen av bistandsplikten gjennom en tolkningsuttalelse og en ytterlig presisering som de sendte til alle kommunene, Bufetats regioner og statsforvalterne i 2018 og 2019. Riksrevisjonen registrerer også at det i den nye barnevernsloven er tatt inn en ny bestemmelse som presiserer at Bufetat skal ha et tiltaksapparat som er tilgjengelig, og som er tilstrekkelig differensiert til at etaten kan oppfylle bistandsplikten sin.

Videre registrerer Riksrevisjonen at kravet om at barnets beste skal tillegges avgjørende vekt i en akutt plassering, er fulgt opp i arbeidet med den nye barnevernsloven. Loven inneholder en presisering om at barnevernets tiltak skal være til barnets beste, og at det skal gjøres en konkret vurdering av barnets behov for å avgjøre hva som er til barnets beste. Riksrevisjonen vurderer dette som positivt.

Riksrevisjonen merker seg at departementet har fulgt opp at barn får et likeverdig akutt tilbud uavhengig av hvor de bor, ved å øke kapasiteten av akuttplasser i de regionene som ifølge undersøkelsen hadde lav kapasitet. Videre merker Riksrevisjonen seg at variasjonen i dekningsgraden i regionene er redusert. Riksrevisjonen registrerer også at dekningen av beredskapshjem har blitt bedre til tross for at antallet beredskapshjem er redusert fra 2018 til 2022.

Etter Riksrevisjonens vurdering har departementet klargjort innholdet i bistandsplikten overfor aktørene, bidratt til en lovfestet vurdering av barnets beste i den nye barnevernsloven og styrket dimensjoneringen av akutt tilbudet.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.7 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV MYNDIGHETENES SATSING PÅ BIOENERGI FOR Å REDUSERE UTSLIPP AV KLIMAGASSER

1.3.7.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere myndighetenes bidrag til å øke produksjonen og bruken av bioenergi for å redusere utslippene av klimagasser fram mot 2020. Undersøkelsen omfatter perioden 2008–2017.

Dokument 3:9 (2017–2018), Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes satsing på bioenergi for å redusere utslipp av klimagasser, ble oversendt Stortinget 5. april 2018. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 13. november 2018, jf. Innst. 53 S (2018–2019). Stortinget behandlet saken 29. november 2018.

Undersøkelsen hadde følgende hovedfunn:

- Lite vekst i forbruket av bioenergi gir et betydelig mindre klimabidrag enn det ressurspotensialet i Norge gir mulighet til.
- Myndighetenes virkemidler for økt bioenergi har gitt svake resultater.
- Myndighetene har ikke samordnede mål og strategier for å øke produksjonen av bioenergi.

Riksrevisjonen anbefalte Olje- og energidepartementet, Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet

- å evaluere resultatene av satsingen på henholdsvis bruk og produksjon av bioenergi og identifisere de mest effektive virkemidlene
- å etablere en felles forståelse av Stortingets mål og forutsetninger
- å utarbeide en felles og omforent strategi for bioenergi som også bør inkludere skatte- og avgiftspolitiske virkemidler

- å sikre best mulig forutsigbarhet for næringsaktører og brukere

Kontroll- og konstitusjonskomiteen støttet anbefalingene og pekte på at det er nødvendig å ta i bruk mer bioenergi hvis man skal nå målet om å redusere utslippene med 40 pst. innen 2030.

Komiteen merket seg at det bare hadde vært en liten vekst i forbruket av bioenergi – 1,6 TWh økning fra 2008 til 2016 til tross for at målet var å øke forbruket til inntil 14 TWh. Riksrevisjonen anbefalte en samordnet strategi fra de involverte departementene, og komiteen merket seg dette.

Komiteen viste til at myndighetenes virkemidler for å øke bruken av bioenergi hadde gitt svake resultater på området. Videre pekte komiteen på de store endringene som kontinuerlig endrer forutsetningene for at bioenergi blir tatt i bruk i et større omfang. På bakgrunn av de raskt skiftende forutsetningene pekte komiteen på behovet for at regjeringen samordner ressursene, særlig med tanke på nye løsninger som kan åpne for å øke bruken av bioenergi. Komiteen understreket viktigheten av at regjeringen legger til rette for forskning og utvikling som kan utløse en slik økning i bruken. Bioenergi er en stor ressurs som det i utgangspunktet er gode muligheter for å ta i bruk i Norge. Samtidig gjør stadig nye alternative energiløsninger det naturlig å se på de målene man setter for bruken av bioenergi, i en ny helhet. Komiteen mente i tillegg at et stabilt skatte- og avgiftsregime er avgjørende for utviklingen av bioenerginæringen.

1.3.7.2 Olje- og energidepartementets, Klima- og miljødepartementets og Landbruks- og matdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i et brev av 17. mars 2022 Olje- og energidepartementet, Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:9 (2017–2018) og merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen. Riksrevisjonen ba også departementene om å redegjøre for hvilke resultater som er oppnådd på området. Departementene ga et felles svar i et brev av 3. mai 2022.

I brevet understreker departementene at det er mange forhold ved samfunnsutviklingen som har ført til endringer i hvilken rolle bioenergi har i den samlede energiforsyningen og energipolitikken. Videre gjør departementene rede for viktige endringer i forutsetningene for satsingen på bioenergi, gjeldende virkemidler og hva de skal arbeide med framover. Ifølge departementene har det først og fremst vært en økt oppmerksomhet på bioenergi til transportformål, mens oppvarming i større grad er blitt dekket av andre løsninger. Ellers uttaler departementene at de ikke kan vise til noen

betydelig økning i bioenergiproduksjonen siden Riksrevisjonens undersøkelse.

I 2021 la regjeringen fram en stortingsmelding som inneholder en plan for å oppnå den reduksjonen i klimautslipp som Norge har forpliktet seg til. Noen av virkemidlene som er presentert i meldingen, innebærer økt bruk av bioenergi.

1.3.7.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Olje- og energidepartementet, Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet har satt i verk flere tiltak, men at de likevel ikke kan vise til noen betydelig økning i bioenergiproduksjonen siden Riksrevisjonens undersøkelse.

Departementene redegjør for flere forhold ved samfunnsutviklingen som har endret hvilken rolle bioenergi har i den samlede energiforsyningen og energipolitikken. Noen av forholdene som har hatt betydning, er at det har vært satset mer på bioenergi til transportformål, mens oppvarming i større grad er blitt dekket av andre løsninger.

Selv om det har vært lite økning i bruken av bioenergi de siste årene, er det positivt at noen av tiltakene som er iverksatt for å redusere CO₂-utslipp, indirekte bidrar til økt bruk av bioenergi.

Riksrevisjonen har merket seg at regjeringen i Hurdalplattformen varsler en storstilt satsing på norsk bioenergi og avansert drivstoff i transportsektoren, og vil understreke viktigheten av at departementene følger opp klimasatsingen. Riksrevisjonen vil følge med på departementenes arbeid og resultater.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.8 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV NORGES INTERNASJONALE KLIMA- OG SKOGSATSING

1.3.8.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere Norges innsats for å etablere et effektivt virkemiddel for å redusere klimagassutslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland.

Dokument 3:10 (2017–2018) Riksrevisjonens undersøkelse av Norges internasjonale klima- og skogsatsing ble levert til Stortinget 15. mai 2018. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 20. november 2018, jf. Innst. 61 S (2018–2019). Stortinget behandlet saken 29. november 2018.

Riksrevisjonens undersøkelse viste blant annet at resultatene av REDD+ var forsinkede og usikre, og at kontrollen med gjennomføringen og resultatene av REDD+ ikke fungerte godt nok. Undersøkelsen pekte også på at Klima- og miljødepartementet ikke var systematisk nok i innhenting og bruken av informasjon

om resultatene av satsingen, og at oppfølgingen av risiko for misligheter ikke var god nok.

Riksrevisjonen anbefalte Klima- og miljødepartementet å

- videreutvikle tiltak for å håndtere behovet for varige resultater i REDD+ gjennom arbeidet inn mot FNs klimakonvensjon og i de bilaterale samarbeidene
- styrke departementets informasjonsgrunnlag om ivaretagelsen av sosiale og miljømessige sikringsmekanismer ved betalinger for resultater
- styrke oppfølgingen av det norske bidraget til REDD+ gjennom systematisk innhenting og behandling av informasjon om framdrift og resultater i den norske klima- og skogsatsingen
- sørge for ansvarlig og aktiv oppfølging av risiko og bruk av reaksjoner ved avvik og varsler om mulige økonomiske misligheter

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viste i Innst. 61 S (2018–2019) til at den i all hovedsak deler Riksrevisjonens syn på funnene, samtidig som komiteen mener at REDD+-programmet inneholder tiltak som har særlig god effekt, og tiltak som har mindre effekt. Komiteen la til grunn at statsråden ville følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonen, og mente at den videre strategien fra statsrådets svar var en tilfredsstillende rettesnor for det videre arbeidet.

Komiteen viste til at den deler Riksrevisjonens uro om svak framdrift i det omfattende arbeidet med å legge til rette for utslippsreduksjoner gjennom nasjonale REDD+-satsinger. Ifølge komiteen er det positivt at mange utviklingsland har vist interesse for å delta i arbeidet, samtidig som den merket seg at det er utfordringer i landene med de største skogområdene, som Brasil, Indonesia og Kongo. Komiteen påpekte videre at andre giveland ikke hadde bidratt med så mye i REDD+-arbeidet som en skulle ønske, og at arbeidet med å få flere partnere i det videre arbeidet ikke bør stanse opp.

Komiteen mente at det er nødvendig at Klima- og miljødepartementet setter klare krav for sikringsmekanismene. Komiteen gikk ut ifra at departementet vil komme med flere tiltak i forvaltningen av de norske midlene, slik at man kan være trygg på at det er åpenhet om hvilke resultater som blir oppnådd.

Komiteen pekte på at den er fornøyd med at Klima- og miljødepartementet har etablert et resultatrammeverk for REDD+-satsingen. Samtidig oppfordret den departementet til å arbeide med analyse for å få bedre systematikk som gir grunnlag for bedre styring og kontroll innenfor rammeverket. Dette vil være med på å gi et innblikk i framdrift og resultater av den norske klima- og skogsatsingen på en bedre måte enn i dag.

Ved behandlingen av Dokument 3:10 (2017–2018) pekte komiteen også på at det er om lag ti år siden Stor-

tinget ga uttrykk for at overvåking og kontrollordninger måtte på plass for å sikre at det blir betalt for reelle utslippsreduksjoner. Komiteen uttrykte forståelse for at det kan være krevende, både teknisk og tidsmessig, men understreket at departementet må holde stø kurs og arbeide ytterligere for å få dette på plass.

Komiteen mente det var urovekkende at oppfølgingen av risikoen for misligheter ikke er god nok, slik Dokument 3:10 (2017–2018) fra Riksrevisjonen viste.

Komiteen delte Riksrevisjonens syn om at det er sterkt kritikkverdig at Klima- og miljødepartementet ikke har ført en hardere linje når de har fått melding om misligheter fra sine samarbeidspartnere. Komiteen la til grunn at Klima- og miljødepartementet vil gjøre det som er nødvendig for å følge økonomireglementet.

1.3.8.2 Klima- og miljødepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 14. mars 2022 Klima- og miljødepartementet om å redegjøre for hvilke endringer og tiltak de har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og komiteens merknader, og hvilke resultater som er oppnådd på området. Departementet ble bedt om å innhente informasjon fra Norad dersom dette var nødvendig. Klima- og miljødepartementet svarte Riksrevisjonen i brev av 27. april 2022. På forespørsel fra Riksrevisjonen oversendte departementet også dokumenter som viser hvordan Colombia har rapportert om overholdelse av sikringsmekanismer og om framdrift på et utvalgt resultatmål.

1.3.8.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Klima- og miljødepartementet har iverksatt flere tiltak for å styrke oppfølgingen av Norges internasjonale klima- og skogsatsing.

Klima- og miljødepartementet viser i sitt svar til at man ikke kan garantere at resultater fra REDD+ er varige. Politikken i et skogland kan endre seg. Brasil, som har mottatt mest midler fra klima- og skogsatsingen, er et eksempel på dette. Riksrevisjonen registrerer at departementet har frosset ubrukte midler i Amazonasfondet i 2019, og at nye resultatbaserte utbetalinger fra Norge er stanset.

Departementet redegjør for forhold som skal legges til rette for at resultatene av klima- og skogsatsingen er varige. Departementet viser i den sammenheng til utviklingen på den internasjonale arena, eksempelvis at skog fikk en mer framtrædende rolle enn tidligere under klimatoppmøtet i Glasgow i 2021. Videre viser departementet til tiltak og initiativ de selv har bidratt til, blant annet bedre satellittovervåking samt ordninger som skal legges forholdene til rette for frivillige karbonmarkeder. Med de nevnte tiltakene legger Riksrevisjonen til grunn at departementet har fulgt opp anbefalingen om å videreutvikle tiltak for å oppnå varige resultater.

Riksrevisjonen merker seg også at departementet har fulgt opp kontroll- og konstitusjonskomiteens merknad om å forsøke å få flere giverland til å bidra. Klima- og miljødepartementet viser til at kretsen av offentlige givere ble utvidet under klimatoppmøtet i Glasgow, og at flere givere nå bidrar mer enn Norge til skogsatsingen.

Klima- og miljødepartementet har siden revisjonen ble gjennomført, utarbeidet et nytt strategisk rammeverk som brukes gjennomgående i styringen av Klima- og skoginitiativet. Riksrevisjonen vurderer dette som positivt og mener rammeverket gir et bedre grunnlag for å sikre tilfredsstillende informasjon om framdrift og resultater. Det er også positivt at det er stilt nye krav til rapportering om ivaretagelse av sosiale og miljømessige sikringsmekanismer. Riksrevisjonen konstaterer imidlertid at det fremdeles ikke er videreutviklet et indikatorsett. Norad fikk oppdraget i 2022, tre år etter at det strategiske rammeverket ble utarbeidet. Riksrevisjonen understreker betydningen av at Klima- og miljødepartementet slutfører arbeidet med indikatorsettet, slik at grunnlaget for styring og resultatoppfølging styrkes.

Riksrevisjonen merker seg at Klima- og miljødepartementet har iverksatt flere tiltak for å sikre en aktiv oppfølging av risikoen for økonomiske misligheter. Blant annet er det vedtatt et nytt ordningsregelverk for klima- og skogsatsingen som stiller krav til søknader. Videre inngår håndteringen av risikoen for misligheter systematisk i styringsdokumenter og etatsstyringsdialogen. Riksrevisjonen vurderer dette som positivt.

Riksrevisjonen merker seg for øvrig at departementet i tråd med Hurdalsplattformen kritisk vil gjennomgå situasjonen i dagens mottakerland og behovet for å støtte vernet av regnskog i nye land. Riksrevisjonen legger til grunn at dette ytterligere vil styrke departementets grunnlag for å videreutvikle tiltak og sikre en god innretning på klima- og skogsatsingen.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.9 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV SKATTEETATENS KONTROLL MED PRISING AV TRANSAKSJONER I INTERESSEFELLESSKAP OVER LANDEGRENSENE

1.3.9.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere resultatene av Skatteetatens kontroll med prising av transaksjoner i interessefelleskap (internprising) over landegrenser ut fra Stortingets vedtak og forutsetninger. Det ble også undersøkt hvordan og i hvilken grad Skatteetaten brukte tilgjengelige virkemidler for å oppnå dette.

Dokument 3:12 (2017–2018) Riksrevisjonens undersøkelse av Skatteetatens kontroll med prising av

transaksjoner i interessefelleskap over landegrensene ble oversendt Stortinget 5. juni 2018. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 20. november 2018, jf. Innst. 62 S (2018–2019). Saken ble behandlet av Stortinget 29. november 2018.

Riksrevisjonens undersøkelse viste at Skatteetatens kontroll av internprising førte til betydelige inntektskorrigeringer. Samtidig pekte Riksrevisjonen på at Skatteetaten gjennomførte få kontroller av internprising. Videre var gjennomføringstiden for kontrollene lang, blant annet fordi Skatteetaten ikke hadde en omforent praksis for å bruke tidsfrister ved innhenting av dokumentasjon. Undersøkelsen viste også at Skatteetaten i liten grad brukte tilgjengelige sanksjonsmuligheter, noe som kan ha uheldige konsekvenser for etterlevelsen på området.

I undersøkelsen framhevet Riksrevisjonen at opplysninger om beløpmessige effekter av inntektskorrigeringene etter det opprinnelige vedtaket vil være svært nyttig informasjon i Finansdepartementets oppfølging av internprisingsområdet. Riksrevisjonen vurderte det derfor som kritikkverdig at departementet ikke hadde sikret seg opplysninger om de skattemessige effektene av internprisingskontrollene gjennom egne evalueringer eller analyser.

Riksrevisjonen anbefalte Finansdepartementet

- å vurdere om omfanget av internprisingskontrollen er tilstrekkelig, og om kontrollen er gitt nødvendige prioritet
- å bidra til at et nasjonalt system for bedre risiko-håndtering og utvelgelse av internprisingssaker for kontroll blir ferdigstilt
- å vurdere om sanksjonsmidlene i internprisingssaker er tilstrekkelige
- å bidra til å klargjøre hva selskapenes plikter innebærer med hensyn til å levere nødvendig dokumentasjon om internprising innen lovgitt frist
- å sørge for å ha god nok oversikt over de endelige skattemessige effektene på skattegrunnlaget av kontrollene.

Ved behandlingen av Dokument 3:12 (2017–2018), jf. Innst. 62 S (2018–2019), framhevet kontroll- og konstitusjonskomiteen viktigheten av at Skatteetatens kontrollarbeid med prising av transaksjoner i interessefelleskap over landegrenser ble videreført og intensivert. Dette var viktig både for å sikre skattegrunnlaget og for å hindre konkurransevridning i forhold til norske selskaper. Komiteen uttrykte samtidig en forståelse av at internprisingssaker omfatter skjønsmessige vurderinger ved fastsettelsen av internpriser, og at det er vanskelig og ressurskrevende å sannsynliggjøre at betingelsene for å ilegge tilleggsskatt er oppfylt. Komiteen framhevet også viktigheten av at slike saker er godt opplyst, og at Skatteetaten må vurdere hvilken virkemiddelbruk som er best egnet for å oppnå dette,

herunder virkemidler for å oppfylle selskapenes dokumentasjonsplikt.

Komiteen støttet Riksrevisjons vurdering av at sanksjonsmulighetene ble lite brukt, og mente det var viktig å finne riktige sanksjonsmidler i disse sakene som sørger for framdrift og avklaring. Videre ga komiteen uttrykk for at Finansdepartementet derfor burde finne fram til egnede sanksjons- og virkemidler så snart som mulig.

Komiteens flertall sluttet seg for øvrig til Riksrevisjonens anbefalinger til Finansdepartementet.

1.3.9.2 Finansdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 15. mars 2022 Finansdepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og hvilke resultater som er oppnådd på området. Departementet svarte Riksrevisjonen i brev av 22. mai 2022.

1.3.9.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonens vurderer det som positivt at det er gjort flere forbedringer i Skatteetatens arbeid med internprising siden 2019. Blant annet merker Riksrevisjonen seg at kontrollen med internprising har blitt samlet i ett miljø som har landsdekkende ansvar for å oppnå en mer helhetlig og koordinert oppgaveløsning på internprisingsområdet.

Riksrevisjonen konstaterer samtidig at omfanget av igangsatte kontroller på internprisområdet er blitt mindre i perioden 2017–2021. Omfanget er redusert til tross for at kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 62 S (2018–2019) framhevet viktigheten av at Skatteetatens kontrollarbeid med prising av transaksjoner i interessefelleskap over landegrenser ble videreført og intensivert. Riksrevisjonen registrerer imidlertid at særskilte forhold, deriblant koronasituasjonen, har påvirket kontrollomfanget i disse årene. Videre registrerer Riksrevisjonen også at Finansdepartementet i tildelingsbrevet for 2022 har gitt Skatteetaten føringer om å arbeide for økt etterlevelse ved internprising og allokering i multinasjonale konserner. Riksrevisjonen vurderer det som positivt at Finansdepartementet har formidlet til Skatteetaten at det er viktig at etaten har et tilstrekkelig kontrollnivå i dette arbeidet.

Videre merker Riksrevisjonen seg at Finansdepartementet er i ferd med å utarbeide et forslag til oppdaterte dokumentasjonsregler på internprisingsområdet, med sikte på å sende disse på høring i 2022. Riksrevisjonen viser her til at Finansdepartementet allerede i 2018 opplyste om at dette arbeidet ville bli påbegynt snarlig, og konstaterer at arbeidet har tatt svært lang tid. Riksrevisjonen understreker viktigheten av å få ferdigstilt dette arbeidet, fordi tydeligere plikter for hva slags dokumen-

tasjon som skal leveres innen hvilke frister, vil gjøre det enklere for konserner å oppfylle sin dokumentasjonsplikt. Oppdaterte dokumentasjonsregler vil også være styrende for det videre arbeidet med å vurdere hvilke sanksjonsmidler som er hensiktsmessige på internprisingsområdet.

Riksrevisjonen mener det er viktig at Finansdepartementet har stor oppmerksomhet på Skatteetatens kontrollarbeid med prising av transaksjoner i interessefelleskap over landegrenser. Dette er viktig både for å sikre skattegrunnlaget og for å hindre konkurransevridning i forhold til norske selskaper.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.10 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV ANSKAFFELSEN OG INNFASINGEN AV MARITIME HELIKOPTRE TIL FORSVARET (NH90)

1.3.10.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å undersøke årsakene til at NH90-helikoptrene ikke var levert og innfaset i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Undersøkelsen omfattet primært perioden 2010–2017.

Dokument 3:3 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av anskaffelsen og innfasingen av maritime helikoptre til Forsvaret (NH90) ble oversendt Stortinget 25. oktober 2018. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 10. april 2019, jf. Innst. 237 S (2018–2019). Saken ble behandlet av Stortinget 7. mai 2019.

Undersøkelsen viste at Stortingets forutsetninger for anskaffelsen av NH90 og helikoptrenes operative evne ikke var oppfylt. Helikopteret var sterkt forsinket, ga færre flytimer enn forventet og hadde et høyt vedlikeholdsbehov og høye driftskostnader. Sentrale årsaker til at helikopteret var forsinket, lå både hos leverandøren og på norsk side. Leverandøren erkjente ansvaret for forsinkelsene fram til 2011. Rapporteringen til Stortinget hadde vært begrenset.

Undersøkelsen pekte på at forsinkelsene hadde hatt store negative konsekvenser for den operative evnen til kystvaktfartøyene og fregattene. Når det gjaldt fregattene, var deres evne til egenbeskyttelse og antiubåt- og antioverflateoperasjoner vesentlig svekket. Fregattene hadde vært i tjeneste i en betydelig del av sin antatte totale levetid uten en av sine viktigste operative kapasiteter. Når det gjelder helikoptrene, er Kystvaktens evne til å drive fiskerioppsyn og suverenitetshevdelse og til å bistå i søk- og redningsoppdrag vesentlig svekket uten disse. Under den langvarige innfasingen av NH90 har Kystvakten derfor hatt en redusert operativ evne.

Riksrevisjonen delte Forsvarets vurdering av at flytmetallet så langt tydet på at NH90 ikke ville kunne dekke både Marinens og Kystvaktens behov for helikopter-

støtte. Statsråden mente på sin side at det var for tidlig å konkludere med at NH90 ikke ville kunne dekke både Marinens og Kystvaktens behov for helikopterstøtte. Erfaringene så langt var basert på økonomiske forutsetninger og driften av en foreløpig versjon av NH90. Statsråden viste til en analyse fra Forsvarets forskningsinstitutt fra september 2018, der det framgikk at det var teknisk mulig å dekke Forsvarets behov for maritime helikoptre, men at dette i stor grad ville være et budsjettspørsmål. Riksrevisjonen kommenterte i sin sluttmerknad at det også uavhengig av økonomi knyttet seg stor usikkerhet til innfasingen av de nye helikoptrene, med de konsekvensene det har for Sjøforsvarets oppgaveløsning.

I undersøkelsen viste Riksrevisjonen til at NH90 er en enkeltanskaffelse som burde gi viktig lærdom om at anskaffelser som involverer mange aktører, krever ekstra oppmerksomhet med hensyn til styring, organisering og klare ansvarsforhold. NH90-anskaffelsen viste også betydningen av å holde fast ved grunnleggende forutsetninger for anskaffelsen og å gjøre grundige vurderinger av og følge opp leverandøren i store anskaffelser. Anskaffelsen viste dessuten viktigheten av god risikohåndtering.

Med bakgrunn i dette anbefalte Riksrevisjonen at Forsvarsdepartementet

- sørger for at grunnleggende forutsetninger er klart definerte, og at de ivaretas i hele anskaffelsesprosessen – også i kvalitetssikringen av kontrakten
- foretar en grundig risikovurdering av leverandøren(e) i vesentlige anskaffelser, og at vurderingene blir fulgt opp gjennom anskaffelsen
- sørger for å vurdere om virkemidlene i kontraktene for vesentlige anskaffelser gir leverandøren(e) tilstrekkelige insentiver til å overholde kontraktsbestemmelsene
- vurderer tiltak som sikrer at det utarbeides planer for å innfase materiell i tide, særlig når mange enheter er involvert og disse er avhengige av hverandre for å oppnå en effektiv innfasing
- sørger for en praksis som i vesentlige anskaffelser sørger for en klar ansvarsfordeling og tydelige styringslinjer og myndighetsforhold mellom Forsvarsdepartementet, Forsvarsmateriell, Forsvarsstaben og de aktuelle våpengrenene.

Ved behandlingen av Dokument 3:3 (2018–2019), jf. Innst. 237 S (2018–2019), fant kontroll- og konstitusjonskomiteen det kritikkverdig at det ikke syntes å ha blitt gjort grundigere forberedelser til en så betydelig og kostnadskrevende anskaffelse for landet som NH90-helikoptrene er. Komiteen forutsatte at omfanget av insentiver blir vurdert i kvalitetssikringen av kontrakter. Videre fant komiteen det sterkt kritikkverdig at Forsvarsdepartementet og Forsvaret ikke syntes å ha etab-

lert rutiner for å gjøre en grundig risikovurdering av leverandøren(e) i vesentlige anskaffelser og for å følge opp risikovurderingene gjennom anskaffelsen. Komiteen la særlig vekt på betydningen av at noen har et overordnet og koordinerende ansvar, og forutsatte at forsvarsministeren ville gjennomgå organiseringen av store anskaffelser med sikte på å sikre en effektiv samhandling mellom aktørene og en klar ansvarsfordeling og tydelige styringslinjer og myndighetsforhold mellom Forsvarsdepartementet, Forsvarsmateriell, Forsvarsstaben og de aktuelle våpengrenene.

Komiteen forutsatte at forsvarsministeren ville legge Riksrevisjonens anbefalinger til grunn i sitt videre arbeid.

Etter komiteens tilråding vedtok Stortinget å anmode om at regjeringen holder Stortinget løpende oppdatert om den videre oppfølging av saken, herunder kommer tilbake til Stortinget på egnet måte med vurderinger av om alternative helikoptre kan være mer formålstjenlig for deler av Luftforsvarets behov grunnet forventede driftskostnader og flytid, jf. Vedtak 502 (2018–2019).

Forsvarsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 27. april og 30. mai 2022 Forsvarsdepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og hvilke resultater som er oppnådd på området etter at Riksrevisjonen gjennomførte sin undersøkelse. Departementet svarte Riksrevisjonen i brev av 19. mai og 20. juni 2022.

1.3.10.2 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen registrerer at kontrakten som ble inngått i 2001 om anskaffelse av 14 maritime helikoptre av typen NH90, med avtalt levering i perioden 2005–2008, ble hevet i juni 2022, og at ingen maritime helikoptre av denne typen vil bli levert til fregattene og Kystvakten. Seks av NH90-helikoptrene skulle benyttes til antiubåtkrigføring i fregattvåpenet, og åtte skulle til Kystvakten.

Riksrevisjonen konstaterer at fraværet av NH90-helikoptrene har hatt store negative konsekvenser for den operative evnen til kystvaktfartøyene og fregattene. Fregattenes evne til egenbeskyttelse og antiubåt- og anti-overflateoperasjoner er vesentlig svekket uten helikoptre. Fregattene har vært i tjeneste en betydelig del av sin antatte totale levetid uten en av sine viktigste operative kapasiteter. Videre er Kystvaktens evne til å drive fiske-rioppsyn og suverenitetshevdelse og til å bistå i søk- og redningsoppdrag vesentlig svekket uten maritim helikopterkapasitet.

Riksrevisjonen registrerer at det fortsatt er et udekket behov for maritim helikopterkapasitet i Forsvaret,

og konstaterer at en manglende maritim helikopterkapasitet påvirker Forsvarets operative evne negativt i betydelig grad. Riksrevisjonen merker seg at det vurderes tiltak for å få på plass en alternativ permanent operativ maritim helikopterkapasitet.

Anbefalingene fra Riksrevisjonen gjaldt anskaffelsesvirksomheten generelt og var basert på lærdom fra NH90-anskaffelsen. Riksrevisjonen registrerer at det ble innført nye retningslinjer for investeringer i forsvarssektoren fra 1. januar 2020. Hensikten med disse er å forbedre og effektivisere investeringsvirksomheten i sektoren og sørge for en klarere ansvarsfordeling mellom Forsvarsdepartementet og underliggende etater.

Riksrevisjonen avslutter saken om Forsvarets anskaffelse og innfasing av maritime helikoptre av typen NH90. Forsvarssektorens investerings- og anskaffelsesvirksomhet vil imidlertid bli fulgt opp over tid gjennom nye revisjoner i sektoren.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.11 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV MYNDIGHETENES ARBEID MED Å REDUSERE PLANLEGGINGSTIDEN FOR STORE SAMFERDSELSPROSJEKTER

1.3.11.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere myndighetenes arbeid med å redusere planleggingstiden for store samferdselsprosjekter.

Undersøkelsen omfattet prosjekter på riksvei og jernbane i perioden 2010–2017. I 2012 var den anslåtte planleggingstiden ti år. Siden den gang har Stortinget ved flere anledninger uttrykt et mål om å redusere planleggingstiden.

Dokument 3:4 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å redusere planleggingstiden for store samferdselsprosjekter ble oversendt Stortinget 6. november 2018, og kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 30. januar 2019, jf. Innst. 152 S (2018–2019). Stortinget behandlet saken 15. mars 2019.

Hovedfunnene i undersøkelsen var

- at planleggingstiden for store samferdselsinvesteringer ikke var redusert
- at det var lite trolig at planleggingstiden ville bli vesentlig redusert med dagens virkemidler og plan-systemer
- at viktige årsaker til lang planleggingstid ikke møtes med tiltak som var iverksatt av myndighetene

Riksrevisjonen anbefalte Samferdselsdepartementet og det daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet å følge opp utviklingen i planleggingstiden og vurdere behovet for ytterligere tiltak, blant annet

- å sørge for en bedre sammenheng mellom planprosessene og prioriteringene i nasjonal transportplan (NTP) og budsjettproposisjonene
- å vurdere behovet for i større grad å sette frister for planleggingstiden for de enkelte prosjektene
- å vurdere muligheter for å forenkle plansystemet

Kontroll- og konstitusjonskomiteen sluttet seg til hovedpunktene i rapporten, jf. Innst. 152 S (2018–2019).

Komiteen registrerte at enkelte av tiltakene som allerede var iverksatt, ville kunne bidra til kortere planleggingstid, for eksempel en mer målrettet og formålstjenlig bruk av konseptvalgutredning og kvalitetssikring av konseptvalg, en økt bruk av statlig plan, planlegging uten kommunedelplan og innstramming av innsigelsespraksisen. Komiteen påpekte imidlertid at tiltakene ikke ville gi en redusert planleggingstid hvis det oppsto nye behandlingsrunder eller uventede stopp i planprosessene som følge av en lav eller endret prioritering i prosjektporteføljen i NTP.

Videre merket komiteen seg at Riksrevisjonen vurderte at fritak for konseptvalgutredning/ekstern kvalitetssikring (KVU/KS1) ikke automatisk innebar redusert planleggingstid. Grunnen til dette er at arbeidet med den etterfølgende planfasen kunne bli mer omfattende, med faglige utredninger og analyser. Komiteen viste til at det i gjennomsnitt tok tre år og tre måneder fra Samferdselsdepartementet bestiller en KVU, til regjeringen har tatt en beslutning om videre planlegging. Komiteen mente dette var altfor lang tid, og at regjeringen måtte effektivisere sitt eget arbeid.

Komiteen registrerte at innstramminger i innsigelsespraksisen i liten grad hadde påvirket planleggingstiden i prosjekter der legitime interesser står mot hverandre, og at planprosesser kunne forlenges med flere år fordi motstridende hensyn og interesser ikke ble løst gjennom kommunenes planbehandling.

Flertallet i komiteen var enig med Riksrevisjonen i at bruken av statlig plan fremdeles var for lav, og at det kunne være en målkonflikt mellom økt bruk av statlig plan og kommunalt selvstyre. I tillegg var komiteen enig i at det var kritikkverdig at ikke staten gikk aktivt inn og avklarte der planleggingsprosesser for viktige samferdselstiltak hadde stoppet opp.

Komiteen delte Riksrevisjonens oppfatning av at Samferdselsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet måtte sørge for en bedre sammenheng mellom planprosessene og prioriteringene i nasjonal transportplan og budsjettproposisjonene, og at det i større grad måtte settes frister for planleggingstiden for de enkelte prosjektene.

1.3.11.2 Samferdselsdepartementets og Kommunal- og distriktsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i et brev av 28. mars 2022 Kommunal- og distriktsdepartementet og Samferdselsdepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonen og merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen. Samferdselsdepartementet svarte i et brev av 9. mai 2022. Kommunal- og distriktsdepartementet svarte i et brev av 2. mai 2022.

1.3.11.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Samferdselsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet har vurdert anbefalingene og gjennomført flere tiltak som kan ha innvirkning på planleggingstiden.

Departementene viser i sine svar blant annet til at det gjennomføres færre KVVU-er enn tidligere, at det er gjort forenkling- og effektiviseringstiltak i plan- og bygningsloven, at det er gjennomført tiltak for å redusere omfanget av innsigelser, at det er innført porteføljestyring, og at omtalen av prosjekter i NTP er endret. Riksrevisjonen mener at disse tiltakene kan bidra til mer effektive planprosesser, selv om ikke alle tiltakene isolert sett vil bidra til en redusert planleggingstid.

Videre registrerer Riksrevisjonen at bruken av statlig plan har økt etter at undersøkelsen ble gjennomført, og at erfaringene har vært gode.

Riksrevisjonen merker seg imidlertid også at målet om redusert planleggingstid er nedtonet sammenliknet med tidligere. Samferdselsdepartementet viser i sitt svar til at målet om «mer veg for pengene» har blitt et viktig transportpolitisk mål, og at kostnadsstyring og optimalisering av prosjekter vektlegges i større grad enn før. Departementet peker videre på at planlegging er blitt mer komplisert, og at endrede krav til planleggingens innhold kan bety at planleggingstiden ikke blir redusert. Riksrevisjonen er enig i at disse forholdene vil kunne medføre lengre planleggingstid for enkelte prosjekter, og at oppmerksomheten mot redusert planleggingstid må veies opp mot andre viktige transportpolitiske mål.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.12 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV PETROLEUMSTILSYNETS OPPFØLGING AV HELSE, MILJØ OG SIKKERHET I PETROLEUMSVIRKSOMHETEN

1.3.12.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere om Petroleumstilsynets tilsynspraksis sikrer helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten i samsvar med Stortingets

vedtak og forutsetninger. Undersøkelsen omfattet i hovedsak perioden 2013–2017.

Dokument 3:6 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av Petroleumstilsynets oppfølging av helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten ble oversendt Stortinget 17. januar 2019.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen besøkte landanlegget på Mongstad 23. april 2019. Komiteen gjennomførte i tillegg en åpen høring 13. mai 2019 med operatørselskaper, arbeidsgiverforeninger, fagforeninger, hovedverneombud, Petroleumstilsynet og Arbeids- og sosialdepartementet, ved statsråden. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 11. juni 2019, jf. Innst. 411 S (2018–2019). Saken ble behandlet av Stortinget 19. juni 2019.

Undersøkelsen hadde følgende hovedfunn:

- Petroleumstilsynets tilsynspraksis har hatt begrenset effekt på selskapenes oppfølging av helse, miljø og sikkerhet i de undersøkte tilfellene.
- Enkeltepisoder viser at Petroleumstilsynets tilsynsmetodikk ikke har bidratt til å avdekke alvorlige sikkerhetsutfordringer.
- Selskapene utbedrer ikke alltid regelverksavvik etter tilsyn, og Petroleumstilsynet følger ikke alltid godt nok opp at avvik blir rettet opp.
- Petroleumstilsynet tar for sent i bruk strenge reaksjonsmidler når det er behov for det, og undersøker ikke godt nok om selskapene etterkommer pålegg.
- Petroleumstilsynet ga samtykke til å ta i bruk Goliat uten at plattformen var sikkerhetsmessig forsvarlig.
- Petroleumstilsynet følger i hovedsak opp hendelser og bekymringsmeldinger på en god måte.
- Arbeids- og sosialdepartementet sikrer seg ikke relevant styringsinformasjon om Petroleumstilsynets effekt.
- Arbeids- og sosialdepartementet følger ikke opp at Petroleumstilsynet ivaretar sitt ansvar for IKT-sikkerhet på en god nok måte.
- Riksrevisjonen anbefalte at det daværende Arbeids- og sosialdepartementet
 - sikrer at Petroleumstilsynet i større grad gjennomfører risikobaserte kontroller av at regelverksavvik blir utbedret, og at pålegg blir etterlevd
 - sikrer at Petroleumstilsynet tar i bruk tilgjengelige reaksjonsmidler overfor selskapene der dette er påkrevd, og trapper opp bruken av strengere reaksjonsmidler etter behov
 - utvikler en mer relevant måte å måle resultater og effekter av tilsynets virksomhet på som dekker behovet for styringsinformasjon
 - sørger for at Petroleumstilsynet følger opp IKT-sikkerhet i petroleumsvirksomheten på en bedre måte

Ved behandlingen av Dokument 3:6 (2018–2019), jf. Innst. 411 S (2018–2019), viste kontroll- og konstitusjonskomiteen til at Stortinget hadde en klar forventning om at petroleumsvirksomheten følger opp Stortingets vedtak om at helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid skal ha topp prioritet. Komiteen mente derfor at det var viktig å få klarhet i om tilsynspraksisen til Petroleumstilsynet har den ønskede effekten på selskapenes arbeid med sikkerhet.

Komiteen var enig med Riksrevisjonen i at det var sterkt kritikkverdig at Petroleumstilsynet i for stor grad stolte på planene og tiltakene som selskapene presenterte for å etterkomme pålegg, og i for liten grad undersøkte at planene og tiltakene var gjennomført. Videre var komiteen enig med Riksrevisjonen i at det var sterkt kritikkverdig at Petroleumstilsynet ga samtykke til å ta i bruk Goliat selv om plattformen ikke var sikkerhetsmessig forsvarlig. Komiteen mente at dybdestudien av Songa Endurance-hendelsen vitnet om at det var grunn til bekymring. Videre refererte komiteen til Riksrevisjonens undersøkelse, som viste at Petroleumstilsynet ikke hadde sikret at Equinor hadde lært av tidligere alvorlige hendelser.

Komiteen syntes at det var bra at Petroleumstilsynet hadde styrket arbeidet med IKT-sikkerhet, og at Petroleumstilsynet ville følge opp næringens arbeid på dette området gjennom flere tilsyn. Videre mente komiteen at Petroleumstilsynet burde tilføres ytterligere ressurser, slik at tilsynet kunne styrke sin kompetanse innenfor IKT-sikkerhet.

Komiteen var enig i Riksrevisjonens vurdering av at det var nødvendig med et sterkere og mer kraftfullt tilsyn, og at Petroleumstilsynet noen ganger kunne være tydeligere i sin reaksjonsbruk. Videre var komiteen enig i at det er nødvendig å etterprøve at avvik og pålegg følges opp, basert på risikovurderinger. I tillegg merket komiteen seg at det var et potensial for å dokumentere saksbehandlingen av bekymringsmeldinger i tilsynets arkivsystem på en bedre måte.

Komiteen viste til at Riksrevisjonen pekte på alvorlige forhold i sin rapport, og forventet at statsråden ville pålegge Petroleumstilsynet å arbeide videre med de utfordringene som ble skissert i rapporten, slik at tilsynet kan fylle sin rolle på en sterk og tydelig måte.

1.3.12.2 Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging

I et brev av 10. mars 2022 ba Riksrevisjonen Arbeids- og inkluderingsdepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak som var iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Videre ble departementet bedt om å gi en vurdering av resultater og eventuelle effekter av de iverksatte tiltakene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet svarte Riksrevisjonen i et brev av 5. mai 2022.

1.3.12.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at det er igangsatt utviklingsarbeid og gjennomført en rekke tiltak i oppfølgingen av undersøkelsen. I styringsdialogen er det blitt gitt føringer om at Petroleumstilsynet skal ta i bruk hele bredden av virkemidler, at virkemiddelbruken må stå i forhold til alvorligheten i avvikene som avdekkes, og at det må sikres at avvik blir rettet opp. Ifølge Arbeids- og inkluderingsdepartementet har dette resultert i endringer i Petroleumstilsynet; det er gitt interne føringer som skal bidra til å styrke tilsynsvirksomheten, som skal gi en mer hensiktsmessig virkemiddel- og reaksjonsbruk og oppfølging av avvik, og som skal bedre dokumentasjonsmulighetene. Riksrevisjonen konstaterer at flere avvik blir avdekket og fulgt opp enn tidligere, og at det ble gitt flere pålegg i 2021 enn i årene før. Det ser ut til at det har blitt en større oppmerksomhet på å bruke hele spekteret av reaksjonsmidler. Riksrevisjonen understreker viktigheten av å fortsette innsatsen med å bygge kompetanse og utarbeide retningslinjer på dette området.

Det har blitt igangsatt et utviklingsarbeid både i Arbeids- og inkluderingsdepartementet og i Petroleumstilsynet for å få på plass bedre styringsinformasjon og en bedre mål- og resultatstyring. Videre er det gjennomført en rekke tiltak for å utvikle bedre metoder for å måle resultater og effekter av Petroleumstilsynets innsats. Departementet viser til at dette er et langsiktig arbeid, og at særlig effektmåling er utfordrende. Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at departementet og Petroleumstilsynet fortsetter å følge opp dette arbeidet.

Riksrevisjonen ser positivt på at det i styringsdialogen er lagt vekt på å øke innsatsen til Petroleumstilsynet når det gjelder IKT-sikkerhet i petroleumsvirksomheten. Tilsynet har da også blitt styrket med økte ressurser til IKT-sikkerhet. Ressursene har blant annet blitt brukt til å utvikle kompetanse og til oppfølging i tilsyn, slik at beredskaps- og hendelseshåndteringen kan forbedres. Petroleumstilsynet har gjennom økt kapasitet innenfor IKT-sikkerhet avdekket at selskapenes prosedyrer for IKT-sikkerhet ikke fullt ut blir fulgt i det daglige arbeidet. Det er også avdekket mangler når det gjelder kompetanse og gjennomføring av trening og øvelser om IKT-sikkerhet.

Det er positivt at Petroleumstilsynet har fått på plass bedre arbeidsprosesser og systemer for en sikker oppstart og risikobasert oppfølging av feltutbygging og utbyggingsprosjekter.

Petroleumstilsynet har fra 2022 fått ekstra midler til å styrke oppfølgingen av alvorlige hendelser og til å øke den brukerrettede kunnskapsdelingen og læringen i næringen. Det er viktig å følge opp innsatsen på dette

feltet og fortsette arbeidet med å videreutvikle partsamarbeidet.

Etter Riksrevisjonens vurdering har Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Petroleumsstilsynet iverksatt flere tiltak i sin oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Samlet sett innebærer tiltakene viktige forbedringer som ser ut til å ha gitt konkrete resultater i Petroleumsstilsynets virksomhet og virkemiddelbruk. Riksrevisjonen understreker viktigheten av at departementet følger opp det arbeidet som er igangsatt.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.13 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV BEHANDLING AV INNSIGELSER I PLANSAKER

1.3.13.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere hvordan nasjonale og vesentlige regionale interesser blir ivare tatt i kommunal arealplanlegging, med hovedvekt på hvordan innsigelsesinstituttet fungerer som verktøy for å ivareta disse interessene. Undersøkelsen omfattet perioden 2013–2017, med hovedvekt på årene 2015–2017.

Dokument 3:7 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av behandling av innsigelser i plansaker ble sendt til Stortinget 15. januar 2019. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 7. mai 2019, jf. Innst. 260 S (2018–2019). Saken ble behandlet av Stortinget 21. mai 2019. Innstillingens tilråding ble enstemmig vedtatt.

Riksrevisjonens undersøkelse viste at bruken av innsigelsesinstituttet som verktøy for å ivareta nasjonale interesser var strammet inn. Kommunal- og moderniseringsdepartementet hadde gitt signaler til statsforvalterne om å være varsomme med å fremme innsigelser, og departementet tok i perioden 2014–2017 få innsigelser til følge i de sakene som ble avgjort av departementet. Videre viste undersøkelsen at regionalt planforum i liten grad bidro til å samordne interesser og redusere antall innsigelser, at statsforvalternes samordning av innsigelser ikke sikret tilstrekkelig åpenhet og forutsigbarhet, og at departementets styringsinformasjon om bruk av innsigelser hadde varierende kvalitet. Undersøkelsen avdekket også at det var behov for mer kunnskap om innholdet i vedtatte dispensasjoner fra planer og planbestemmelser.

Riksrevisjonen anbefalte Kommunal- og moderniseringsdepartementet å

- vurdere om behandlingen av innsigelser fremmer hensynet til nasjonale og vesentlige regionale interesser som innsigelsesinstituttet skal sikre
- sørge for at fylkesmennenes samordning av innsigelser ivaretar kravene til åpenhet og forutsigbarhet

- iverksette tiltak for å veilede fylkeskommunene, kommunene og innsigelsesmyndighetene for å sikre
 - at regionalt planforum fungerer etter intensjonen i plan- og bygningsloven
 - en mer enhetlig praktisering av planforum mellom regionene
- sørge for bedre styringsinformasjon om innsigelser gjennom
 - å sette tydeligere krav til fylkesmennenes rapportering
 - å bidra til å forbedre kvaliteten på KOSTRA-tallene om innsigelser
- sikre bedre kunnskap om kommunenes dispensasjonspraksis

Ved behandlingen av Dokument 3:7 (2018–2019), jf. Innst. 260 S (2018–2019), understreket kontroll- og konstitusjonskomiteens flertall at det er avgjørende at Riksrevisjonens funn blir fulgt opp. Flertallet viste til at statsråden mente at rapporten ga en dekkende omtale av plansystemet og innsigelsesinstituttet, og at departementet ville legge Riksrevisjonens funn til grunn for det videre arbeidet med å forbedre innsigelsespraksisen.

Flertallet viste til at departementet hadde oppdatert retningslinjene for bruk av innsigelser, og at dette sammen med fylkesmennenes samordning av statlige innsigelser hadde bidratt til at innsigelsene var bedre begrunnet enn før. Flertallet anså dette som et godt og viktig resultat, som også ga større forståelse og aksept for de innsigelsene som ble fremmet.

Komiteens flertall merket seg at innsigelser som sendes departementet for avgjørelse, i mindre grad synes å bli tatt til følge enn tidligere. Riksrevisjonen pekte på at departementet i flere saker hadde lagt avgjørende vekt på det lokale selvstyret, og at når departementet ikke gir begrunnelse i slike saker, kommer det ikke fram prinsipielle avklaringer. Flertallet viste til at statsråden i sitt svar pekte på at det bare unntaksvis var brukt kommunalt selvstyre som selvstendig begrunnelse.

Flertallet merket seg at Riksrevisjonen hadde funnet stor variasjon i hvordan fylkene organiserte og styrte planforum, og hvor godt planforum fungerte. Flertallet registrerte at statsråden var enig med Riksrevisjonen i at regionalt planforum i noen fylker hadde et forbedringspotensial, og presiserte viktigheten av at fylkeskommunene bidro med ressurser og gode rutiner for arbeidet. Det ble likevel presisert at planforum i mange fylker fungerte godt og bidro til bedre planer og færre innsigelser.

Flertallet var enig med Riksrevisjonen i at dersom fylkesmennenes samordning av innsigelser skjer i lukkede prosesser, er ikke dette i henhold til lovens krav om åpenhet og forutsigbarhet i planprosessene. Flertallet viste til at statsråden i sitt svar pekte på at målsettin-

gen med samordningen var at flest mulig saker skulle løses så tidlig som mulig i planprosessene og på lokalt nivå. Flertallet i komiteen støttet ordningen med samordning, men forutsatte at den nødvendige åpenhet i planprosessene ble sikret.

Flertallet registrerte at Riksrevisjonen pekte på store svakheter i kvaliteten på tallene i KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) om innsigelser som departementet bruker som styringsinformasjon. Flertallet viste til at statsråden var enig i at rapporteringen i KOSTRA var mangelfull, men påpekte at lang tidsserie og høy svarprosent likevel ga et bilde av utviklingen i bruk av innsigelser, og at SSB arbeidet med å forbedre rapporteringskravene.

Flertallet registrerte at det var gitt et stort antall dispensasjoner. Undersøkelsen viste at det i 2017 ble innvilget over 15 000 dispensasjoner. Flertallet viste til at statsråden har påpekt at dispensasjoner er et virkemiddel for å sikre nødvendig fleksibilitet i plansystemet, og at mange dispensasjoner innebærer små avvik fra vedtatte planer som ikke berører viktige nasjonale eller regionale interesser. Flertallet var enig med Riksrevisjonen og statsråden i at for mange dispensasjoner vil kunne svekke legitimiteten til vedtatte planer og de interessene som skal ivaretas i planene. Flertallet var tilfreds med at statsråden ville følge opp lav rapportering av dispensasjoner.

1.3.13.2 Kommunal- og distriktsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 3. mars 2022 Kommunal- og distriktsdepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og hvilke resultater som er oppnådd. Departementet svarte Riksrevisjonen i brev av 7. april 2022.

1.3.13.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen registrerer at det på flere områder har kommet ny veiledning som kan bidra til å klargjøre nasjonale og vesentlige regionale interesser. Riksrevisjonen merker seg også at Kommunal- og distriktsdepartementet i 2022 vil gjennomføre en undersøkelse for å få mer kunnskap om hvordan forholdet mellom nasjonale og vesentlige regionale interesser og lokale hensyn blir avveid i planprosessene. Undersøkelsen skal legge vekt på hvordan dialogen har blitt påvirket av de politiske signalene om å ta mer hensyn til det lokale selvstyret.

Riksrevisjonen registrerer at det er lite bruk av dialogmøter i høringsfasen, og at statsforvalterne er tilbakeholdne med å avskjære innsigelser fra andre statsetater. Riksrevisjonen mener det er positivt at departementet i dialog med statsforvalterne vil legge vekt på at ord-

ningen med samordning av innsigelser må praktiseres på en åpen og forutsigbar måte. Dette gjelder særlig referatføring fra dialogmøtene og at fylkeskommunene må inviteres til møter som berører deres interesser.

Riksrevisjonen er enig med Kommunal- og distriktsdepartementet i at regionalt planforum er en viktig arena for å klargjøre og samordne nasjonale, regionale og kommunale interesser i planer etter plan- og bygningsloven. Riksrevisjonen mener derfor det er positivt at departementet har utarbeidet en veileder om organisering og gjennomføring av regionalt planforum for å sikre en bedre og mer enhetlig praktisering. Riksrevisjonen ser også positivt på at departementet vil fortsette å framheve viktigheten av regionalt planforum som samordningsarena i dialogen med statsforvalterne, fylkeskommunene og statsetatene.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet mener at kvaliteten på KOSTRA-tallene er tilstrekkelig til å få et overordnet bilde av omfanget og begrunnelsene for innsigelser. Riksrevisjonen registrerer videre at departementet mener at rapporteringen fra statsforvalterne om innsigelser har blitt bedre, og at departementet vurderer at det samlet sett har relativt god styringsinformasjon om innsigelser.

Riksrevisjonen merker seg at departementet har forventninger om at utvikling av mer automatisert rapportering gjennom eKOSTRA og forbedring av digitale planregistre vil gi bedre informasjon om både innsigelser og dispensasjoner. Undersøkelsen om digitale planregistre som departementet gjennomførte i 2021, viste behov for forbedring. Riksrevisjonen mener derfor det er positivt at departementet vil følge opp kvaliteten på de kommunale planregistrene, inkludert informasjonen om dispensasjoner.

Flere statsforvaltere har rapportert til departementet at de er bekymret for omfanget av dispensasjoner. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at statsforvalterne følger opp kommunene gjennom ulike tiltak for å gjøre nasjonal politikk kjent og ivarettatt i planer.

Riksrevisjonen registrerer at departementet i 2021 fikk utarbeidet en rapport som blant annet så på ulike årsaker til dispensasjoner i byggesaker der det endelig godkjente prosjektet avviker fra reguleringsplanen, og at departementet i 2022 gjennomfører en analyse av hvordan utforming av arealplaner påvirker bruken av dispensasjoner. Riksrevisjonen mener det fortsatt er behov for mer kunnskap om dispensasjoner fra planer og planbestemmelser, både om årsaker og om konsekvenser. Riksrevisjonen er derfor enig med departementet i at det er behov for å gå mer i dybden i dispensasjonssaker. Riksrevisjonen vil i den forbindelse også vise til Sivilombudets rapport fra 2020 om dispensasjoner i strandsonen, som viste at mange vedtak om dispensasjoner er mangelfulle eller begrunnet med ulovlige hen-

syn, eller at hensyn som etter loven skal vektlegges, er tillagt liten eller ingen vekt.

Kommunal- og distriktsdepartementet viser til at andelen innsigels saker som kommer til departementet for avgjørelse hvert år, er liten i forhold til det totale antallet innsigelser, og at tilfeldige variasjoner mellom år kan spille inn. Riksrevisjonen vil likevel peke på at det fra 2015 har vært en utvikling hvor andelen saker der departementet tar innsigelsen til følge, har blitt lavere, til tross for at terskelen for å fremme innsigelser er hevet, og at innsigelsene er bedre begrunnet enn før.

Riksrevisjonen merker seg at Kommunal- og distriktsdepartementet mener at departementets avgjørelser i disse få sakene har begrenset verdi når det gjelder å vurdere hvordan nasjonale og vesentlige regionale interesser blir ivaretatt i arealplanleggingen.

Riksrevisjonen avslutter saken, men vil følge utviklingen på området i det løpende risikoarbeidet og ut fra dette vurdere om det er grunnlag for nye undersøkelser.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3.14 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV MYNDIGHETENES ARBEID MED Å IVARETA MILJØ OG FISKERI VED PETROLEUMSVIRKSOMHET I NORDOMRÅDENE

1.3.14.1 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere i hvilken grad forvaltningen bidrar til å ivareta hensynet til miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene, og hva som er årsakene til eventuelle svakheter.

Dokument 3:9 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å ivareta miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene ble sendt til Stortinget 23. mars 2019. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 11. juni 2019, jf. Innst. 398 S (2018–2019). Stortinget behandlet saken 17. juni 2019, se referat og votering.

Undersøkelsen hadde følgende hovedfunn:

- Ved tildeling av utvinningstillatelse ivaretar Olje- og energidepartementet ressursperspektivet i tråd med petroleumsløven.
- Klima- og miljødepartementet gjør for lite for å sikre et bedre grunnlag for å vurdere risikoreduerende tiltak.
- Det er for lite samhandling mellom Klima- og miljødepartementet og Olje- og energidepartementet i arbeidet med utbyggingsplaner.
- Seismikkrådvingen fra myndighetene er ikke tilstrekkelig systematisk og kunnskapsbasert.

- Myndighetene har ikke sørget for at oljevernberedskapen er godt nok tilpasset de særskilte forholdene i nordområdene.
- Samferdselsdepartementet har gjort for lite for å styrke forskning som kan bidra til ny og mer effektiv oljevern teknologi for nordområdene.
- Samordningen av oljevernberedskapen i Barentshavet er ikke godt nok avklart.
- Miljødirektoratet og Kystverket utnytter ikke hverandres kompetanse godt nok for å sikre en robust og effektiv beredskap.

Riksrevisjonen anbefalte Olje- og energidepartementet å

- være mer åpne om hvordan høringsinnspillene til forslag til utlysninger av utvinningstillatelser blir vurdert og håndtert
- ha en bedre faglig dialog med Klima- og miljødepartementet om villkår i utvinningstillatelser hvor det er særskilte utfordringer
- involvere miljømyndighetene tettere i saksbehandlingen av utbyggingsplaner i petroleumsvirksomheten

Riksrevisjonen anbefalte Olje- og energidepartementet i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet å

- sette i verk tiltak for å gjøre seismikkrådvingen mer systematisk og kunnskapsbasert
- sørge for at seismikkrådvingen også ivaretar hensynene til sjøpattedyr

Riksrevisjonen anbefalte Klima- og miljødepartementet (Miljødirektoratet) å

- styrke samarbeidet med næringen for å heve kvaliteten på miljørisikoanalysene og beredskapsanalysene
- vurdere å sette i gang behandlingen av søknader om tillatelse etter forurensingsloven tidligere for feltutbygginger i petroleumsvirksomheten
- forbedre saksbehandlingen og kravene som stilles til operatørenes oljevernberedskap
- følge tettere opp den kommunale beredskapen i samarbeid med Samferdselsdepartementet (Kystverket)

Riksrevisjonen anbefalte Samferdselsdepartementet (Kystverket) å

- vurdere tiltak for å styrke forskningen på nye metoder for oljevern i is
- sikre bedre kjennskap til innholdet i operatørenes beredskapsplaner
- vurdere det nasjonale beredskapssystemet i nordområdene ved å gjennomføre beredskapsanalyser og øvelser i samarbeid med næringen og andre myndigheter

Kontroll- og konstitusjonskomiteen støttet enstemmig Riksrevisjonens hovedfunn og anbefalinger, jf. Innst. 398 S (2018–2019). Komiteen framhevet spesielt at det kommer klart fram at flere departementer og andre statlige instanser hver for seg har gode rutiner, men at de ikke har hatt god nok samhandling seg imellom.

Komiteen delte Riksrevisjonens kritikk av at Oljedirektoratet og Petroleumstilsynet involverer Miljødirektoratet i for liten grad når de vurderer kostnadene ved og nytten av miljøtiltak. Komiteen var også enig med Riksrevisjonen i hvor viktig det er at miljømyndighetene er mer aktive tidligere i prosessen med plan for utbygging og drift (PUD) for å bidra til at nytten av og kostnadene ved løsninger som reduserer påvirkningen på miljøet, blir godt nok vurdert. Komiteen delte Riksrevisjonens oppfatning av at det er kritikkverdig at petroleumsmyndighetene og miljømyndighetene ikke samhandler bedre ved planlegging, behandling og oppfølging av utbyggingsplaner i petroleumsvirksomheten.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen så det som kritikkverdig at de aktuelle departementene og underliggende virksomhetene ikke samarbeider bedre, for bedre å ivareta miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene. Komiteen pekte spesielt på at det er nødvendig at Olje- og energidepartementet har en bedre dialog med Klima- og miljødepartementet for å avklare om det er behov for strengere vilkår i utvinnings-tillatelser der det er særlige utfordringer.

Komiteen understreket at det er regjeringen som må ta ansvar for å sikre god samordning mellom departementene for å ivareta helheten ved utbygginger. Ikke minst er dette viktig i Barentshavet, der det er en økende kritisk debatt både nasjonalt og internasjonalt om norsk oljevirkosomhet. Derfor er det også viktig at det er gode samarbeidsrelasjoner mellom aktørene, og at miljøperspektivene tas inn i all virksomhet, men også at det som gjøres, kan dokumenteres. Det forutsetter at det er åpenhet om vurderingene. Komiteen forventer at spørsmålene rundt oljevirkosomheten i Barentshavet vil bli mer betydningsfulle framover, og mener at svarene da også må bli bedre. Komiteen mener det er viktig at det ikke blir heftende ved aktiviteten et inntrykk av at Olje- og energidepartementet ikke involverer Klima- og miljødepartementet og andre så godt som Stortinget forventer.

Komiteen viste til at undersøkelsen omfattet fem departementer og fant gjennomgående mangelfull samordning og samhandling. At alle departementer unntatt Olje- og energidepartementet i hovedsak slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger, betyr imidlertid ikke at komiteen utelukkende er kritisk til Olje- og energidepartementet. Komiteen mener at en samlet regjering har ansvaret for god samhandling mellom departementene, og forventer at regjeringen tar grep som gjør at en samlet sett ivaretar miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene på en bedre måte.

Et enstemmig Storting sluttet seg til innstillingen fra komiteen under behandlingen av saken 17. juni 2019. Under behandlingen bekreftet den daværende statsråden at han ville følge opp anbefalingen fra Riksrevisjonen og innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om at miljømyndighetene må komme tidligere og tydeligere inn i prosessen.

1.3.14.2 Departementenes oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 14. mars 2022 Olje- og energidepartementet, Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonen gitt i Dokument 3:9 (2018–2019) og merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen. Riksrevisjonen ba også departementene redegjøre for hvilke resultater som er oppnådd på området. Nærings- og fiskeridepartementet svarte i brev av 2. mai 2022, Klima- og miljødepartementet svarte 4. mai 2022, og Olje- og energidepartementet svarte 11. mai 2022. Svaret fra Nærings- og fiskeridepartementet omfatter oppfølgingen av oljevernberedskap.

Da undersøkelsen ble gjennomført og behandlet av Stortinget, hadde Samferdselsdepartementet det statlige ansvaret for oljevernberedskapen og etatsstyringen av Kystverket. Dette ansvaret er nå overført til Nærings- og fiskeridepartementet.

1.3.14.3 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har iverksatt flere tiltak for å følge opp Riksrevisjonens undersøkelse og merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 398 S (2018–2019).

Miljødirektoratet har iverksatt flere tiltak for å ta en mer aktiv rolle i en tidlig fase av planleggingen av utbygginger i petroleumsvirksomheten. Miljødirektoratet har også forbedret sitt arbeid med vurdering av miljørisiko og beredskap og styrket samarbeidet med andre etater og næringen.

Riksrevisjonen mener at det er igangsatt mye viktig arbeid for å styrke oljevernberedskapen. Riksrevisjonen ser positivt på at Miljødirektoratet og Kystverket har styrket samarbeidet om beredskap mot akutt forurensning. Kystverket har også arbeidet med å få bedre kunnskap om oljevern i kalde og islagte farvann og har arbeidet med en beredskapsanalyse for norske havområder. Riksrevisjonen registrerer at ansvaret for å følge opp den kommunale beredskapen er overført fra Miljødirektoratet til Kystverket i 2021. Videre ble det overordnede statlige ansvaret for oljevernberedskapen overført fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet fra 2022. Riksrevisjonen merker seg at det fortsatt gjenstår beslutninger og arbeid for å sikre en mer robust oljevernberedskap i nordområdene. Riksre-

visjonen vil følge dette arbeidet i de årlige risikovurderingene.

Riksrevisjonen mener det er positivt at myndighetene har innført et nytt meldesystem for seismikk. Dette systemet bidrar til mer samhandling, systematikk og deling av kunnskap. Riksrevisjonen merker seg at Havforskningsinstituttet inkluderer sjøpattedyr i sin rådgiving.

En enstemmig kontroll- og konstitusjonskomite så det som kritikkverdig at de aktuelle departementene og underliggende virksomhetene ikke samarbeider bedre for å ivareta miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene, jf. Innst 398 S (2018–2019). Riksrevisjonen konstaterer at Olje- og energidepartementet i sitt svarbrev ikke har gitt en orientering om hvordan departementet har fulgt opp merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen. Riksrevisjonen merker seg at departementet i sitt svarbrev viser til «særskilte utfordringer i Riksrevisjonens språkbruk». Riksrevisjonen viser til at uttrykket «særskilte utfordringer» også er brukt av en enstemmig kontroll- og konstitusjonskomite.

Riksrevisjonen har videre merket seg at Olje- og energidepartementet uttaler at det er vanskelig å se at Riksrevisjonens anbefaling om bedre faglig dialog med Klima- og miljødepartementet er forankret i stortingsflertallets politikk. Riksrevisjonen legger til grunn at stortingsflertallets syn kommer til uttrykk gjennom flertallsmerknader i Stortinget. Riksrevisjonen viser til at det var en enstemmig kontroll- og konstitusjonskomité som støttet Riksrevisjonens anbefalinger, og et enstemmig storting som sluttet seg til innstillingen fra komiteen. Den daværende statsråden bekreftet under behandlingen av saken at han ville følge opp anbefalingen fra Riksrevisjonen og innstillingen fra komiteen om at miljømyndighetene må komme tidligere inn i prosessen. Riksrevisjonen konstaterer at Olje- og energidepartementet ikke har fulgt opp de enstemmige merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttalte at det kommer klart fram i Riksrevisjonens undersøkelse at flere departementer og andre statlige instanser hver for seg har gode rutiner, men at de ikke har god nok samhandling seg imellom. Riksrevisjonen konstaterer at Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har styrket sin samhandling, mens Olje- og energidepartementet ikke har lagt til rette for bedre samhandling med Klima- og miljødepartementet. Kontroll- og konstitusjonskomiteen framhevet at det er regjeringen som må sikre god samordning mellom departementene for å ivareta helheten i utbyggingene. Riksrevisjonen forutsetter at regjeringen arbeider videre med å sikre en ytterligere samordning mellom departementene.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Even Eriksen, Lubna Boby Jaffery og Ahmed Lindov, fra Høyre, lederen Peter Frølich og Svein Harberg, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Rødt, Seher Aydar, og fra Venstre, Grunde Almeland, viser til Dokument 3:1 (2022–2023).

2.1 Innledning

Komiteen viser til at Riksrevisjonen normalt foretar undersøkelser av oppfølgingen av forvaltningsrevisjoner tre år etter at sakene er behandlet. Årets melding omhandler 14 rapporter. 13 av disse anses som avsluttet, mens én videreføres. Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen i én av oppfølgingene har valgt å uttrykke kritikk.

2.2 Undersøkelser som følges videre

Dokument 3:5 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av tilgjengelighet og kvalitet i eldreomsorgen

Komiteen viser til at målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere om eldre får kommunale helse- og omsorgstjenester i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger om likeverdig tilgjengelighet og god kvalitet, og hvordan de statlige virkemidlene er innrettet for å understøtte kommunenes arbeid med å forbedre tjenestene. Rapporten ble fulgt opp i Innst. 179 S (2018–2019).

Komiteen merker seg Helse- og omsorgsdepartementets svar og oppfølging.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering:

Riksrevisjonen registrerer at Helse- og omsorgsdepartementet viser til at kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger er fulgt opp gjennom arbeidet med Leve hele livet-reformen. Etter Riksrevisjonens vurdering er det positivt at det er gjennomført og planlagt tiltak for å forbedre tjenestene til eldre, og at arbeidet med reformen pågår og jevnlig evalueres.

Riksrevisjonen påpeker likevel at departementet ikke har besvart hvordan de sørger for å ha god informasjon om hvordan kommunene forbereder seg på konsekvensene av den forventede økningen i antallet eldre. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå var 12,4 pst. av Norges befolkning over 70 år i 2020, mens andelen vil stige til 22,4 pst. i 2060. Det er helt avgjørende at kommunene forbereder seg til denne store økningen. De må først og fremst sørge for å ha nok kapasitet, for eksempel gjen-

nom å sikre seg personell og frigjøre ressurser ved å ta i bruk velferdsteknologi der det ligger til rette for det.

Riksrevisjonen merker seg at Helsedirektoratet jobber videre med å utvikle måter å måle kvalitet i tjenestene på, og at noen støtteverktøy for analyse og planlegging i kommunene er kommet på plass.

Helsedirektoratets analyser peker på utfordringer særlig knyttet til omsorgstjenestene. I Kompetanseløft 2025 tas det utgangspunkt i tilsvarende utfordringer. Her vises det til at helse- og omsorgstjenestene er preget av knapphet på helse- og sosialfaglig personell, at det er mangel på kompetanse- og kunnskapsgrunnlag, at det er for lite brukermedvirkning, tverrfaglighet, samarbeid og samhandling, og at det er svakheter i ledelsen og i planleggingen og organiseringen av tjenestene. Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at tiltakene i Kompetanseløft 2025 blir realisert for å øke rekrutteringen og kompetansen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten ytterligere.

Riksrevisjonen følger saken videre.

Komiteen deler Riksrevisjonens vurdering av at saken bør følges videre.

2.3 Undersøkelser som ikke følges videre

Komiteen har generelt merket seg at Riksrevisjonens forvaltningsrevisjoner har gitt nyttige innspill til departementenes arbeid som har resultert i viktige forbedringer. Komiteen har ut over dette følgende kommentarer til rapportene:

Dokument 3:9 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid

Komiteen viser til endringene og tiltakene Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Kunnskapsdepartementets og Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:12 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av styresmaktene sitt arbeid for å auke talet på lære plasser

Komiteen viser til at Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i Dokument 3:1 (2020–2021) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget.

Komiteen viser til endringene og tiltakene Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens

anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Kunnskapsdepartementets og Kommunal- og distriktsdepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:13 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av fregattvåpenets operative evne

Komiteen viser til endringene og tiltakene Forsvarsdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader når det gjelder teknisk tilstand på materiellet, ammunisjon, personell og kompetanse, reservedelssituasjonen, vedlikeholdsetterlep og overordnet resultatinformasjon til departementet.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Forsvarsdepartementets oppfølging.

Komiteen viser også til Riksrevisjonens nye kritikk hva gjelder overordnet resultatinformasjon og styring:

Riksrevisjonen mener det er svært alvorlig at det fortsatt er vesentlige utfordringer ved fregattvåpenets operative evne. Riksrevisjonen peker her særlig på utfordringene med vedlikehold, reservedeler, ammunisjon og personell som i lang tid har vært kjent i både Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen ikke finner det hensiktsmessig ut fra alder på fartøyene med ytterligere oppfølging av undersøkelsen om fregattens operative evne. Komiteen viser til at Riksrevisjonen likevel understreker betydningen av å iverksette og følge opp nødvendige tiltak, og merker seg at det er planlagt omfattende oppgraderinger fra 2024 for å styrke den operative evnen på dagens fregatter. Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ser svært alvorlig på at Riksrevisjonen, både i den opprinnelige undersøkelsen Dokument 3:13 (2015–2016) og i herværende oppfølging fem år etter, konkluderer med at «Sjøforsvaret har et fregattvåpen med lavere operativ evne enn forutsatt av Stortinget». Følgene av dette blir desto mer alvorlige i den gjeldende sikkerhetspolitiske situasjonen, hvor Norge ber om bistand fra andre lands fregatter til å trygge olje- og gassinstallasjoner til havs.

Disse medlemmer viser videre til at Riksrevisjonen fortsatt peker på tilgangen på reservedeler som sviktende, herunder at

«Riksrevisjonen konstaterer at ukurans som innebærer at reservedeler er gått ut av produksjon og ikke

kan reanskaffes har som konsekvens at fartøy fortsatt må låne reservedeler fra andre fartøy».

Disse medlemmer kan ikke se at reservedeler som har gått ut av produksjon, blir adressert i Forsvarsdepartementets svar til Riksrevisjonen. Ved anskaffelsen ble det forutsatt en levetid for fregattene i Nansen-klassen på 35 år, gjennom levetidsforlengelse.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn be regjeringen redegjøre for hvilke krav som ble stilt knyttet til framtidig reservedelstilgang da kontrakten med leverandør ble inngått, samt hvordan regjeringen planlegger å avbøte «kannibaliseringen» fra et skip til et annet som følge av at reservedeler har gått ut av produksjon.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvilke krav som ble stilt for reservedelstilgang ved anskaffelse av fregattene i Nansen-klassen, samt hvordan regjeringen vil sikre tilgang på reservedeler som trengs for å opprettholde fregattenes operative evne.»

Dokument 3:14 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser

Komiteen viser til at Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i Dokument 3:1 (2020–2021) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget.

Komiteen viser til tiltakene og virkemidlene Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader når det gjelder handlingsplan og tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, fellesføringene om å motvirke arbeidslivskriminalitet i offentlige innkjøp, eBevis, Tilda, godkjenningsordninger, tilsyn, veiledning og kompetansehevingstiltak, kommunale initiativer for å motvirke arbeidslivskriminalitet samt status og utvikling på området.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Arbeids- og inkluderingsdepartementets og Nærings- og fiskeridepartementets oppfølging. Komiteen registrerer at Riksrevisjonen viser til Dokument 1 (2022–2023) Riksrevisjonens årlige rapport om revisjon – fra statsbudsjett til statsregnskap 2021 og saken om statlige virksomheters etterlevelse av krav om å kontrollere lønns- og arbeidsvilkår ved kjøp av tjenester. Revisjonen viser at de statlige virksomhetene fremdeles ikke følger regelverket som forutsatt.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:8 (2017–2018) Riksrevisjonens undersøkelse av Barne-, ungdoms- og familieetatsens bistandsplikt ved akutt plasseringer i barnevernet

Komiteen viser til endringene og tiltakene Barne- og familiedepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Barne- og familiedepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:9 (2017–2018) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes satsing på bioenergi for å redusere utslipp av klimagasser

Komiteen viser til tiltakene Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Klima- og miljødepartementets og Landbruks- og matdepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:10 (2017–2018) Riksrevisjonens undersøkelse av Norges internasjonale klima- og skogsatsing

Komiteen viser til endringene og tiltakene Klima- og miljødepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Klima- og miljødepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:12 (2017–2018) Riksrevisjonens undersøkelse av Skatteetatsens kontroll med prising av transaksjoner i interessefellesskap over landegrensene

Komiteen viser til tiltakene Finansdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Finansdepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:3 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av anskaffelsen og innfasingen av maritime helikoptre til Forsvaret (NH90)

Komiteen viser til tiltakene Forsvarsdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Forsvarsdepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:4 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å redusere planleggingstiden for store samferdselsprosjekter

Komiteen viser til tiltakene Kommunal- og distriktsdepartementet og Samferdselsdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Kommunal- og distriktsdepartementets og Samferdselsdepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:6 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av Petroleumstilsynets oppfølging av helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten

Komiteen viser til tiltakene Arbeids- og inkluderingsdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:7 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av behandling av innsigelser i plansaker

Komiteen viser til tiltakene Kommunal- og distriktsdepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til at Riksrevisjonens vurdering av Kommunal- og distriktsdepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Dokument 3:9 (2018–2019) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å ivareta miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene

Komiteen viser til tiltakene Olje- og energidepartementet, Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens vurdering av Olje- og energidepartementets, Klima- og miljødepartementets og Nærings- og fiskeridepartementets oppfølging.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvilke krav som ble stilt for reservedelstilgang ved anskaffelse av fregattene i Nansen-klassen, samt hvordan regjeringen vil sikre tilgang på reservedeler som trengs for å opprettholde fregattenes operative evne.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 3:1 (2022–2023) – Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 31. januar 2023

Peter Frølich

leder og ordfører

